

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber quartus: De signis

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

ACCUSATIONIS
IN
C. VERREM,
LIBER QVARTUS,
DE
SIGNIS
ORATIO NONA.

SYNOPSIS.

De Laetriniis Verriis, & qua abstulerit. 1. C. Hei Mamertino. 2. Philarcho Centuripino. 3. Pamphilo Lilybatano (Dionysio Meliteni: Diodoro: Cn. Calpurnio: L. Papyro) 4. Eschilo Tyndaritano: & alii Tyndaritanis. 5. Eupolemo Calactino: 6. Catinensibus. 7. Agrinensibus. 8. Haluntinis. 9. L. Tizio. 10. Antiocho regi Syria. 11. Sagestani. 12. Tyndaritanis. 13. Agrigentinis. 14. Assinisi. 15. Enguinis. 16. Catinensibus. 17. Melitenensibus. 18. Ennesibus.

ENIO nunc ad istius, quemadmodum ipse appellat, studium: ut amici ejus, moribus, & insaniam: ut Siculi, latrocinium, ego, quo nomine appellem, nescio. rem vobis proponam. 1 vos eam suo, non nominis pondere penditote. genus ipsum prius cognoscite, iudices: deinde fortasse non magnopere quaeritis, quo nomine appellandum putetis. Nego in Sicilia tota, tam locupletis, tam vetere provincia, tot oppidis, tot familiaribus, tam copiosis, ullum argenteum vas, ullum Corinthium, aut Deliacum fuisse, 2 ullam gemmam, aut margaritam: quidquam ex auro, aut ebore factum; signum ullum æneum, marmoreum, eburneum; nego ullam picturam 3 neque in tabula, neque textili fuisse, quin conquisierit, impexerit: quod placitum sit, abstulerit. Magnum videor dicere. attendite etiam, quemadmodum dicam. non enim verbi, neque criminis augendi causa complector omnia. cum dico, nihil istum ejusmodi rerum in tota provincia reliquisse, Latine me scitote, non accusatorie loqui: etiam planius: nihil in ædibus cujusquam, ne in oppidis quidem: nihil in locis communibus, ne in fanis quidem; nihil apud Siculum, nihil apud civem Romanum, denique nihil istum, 4 quod ad oculos, animumque acciderit, neque privati, neque publici, neque profani, neque sacri, tota in Sicilia reliquisse. Unde igitur potius incipiam, quam ab ea civitate, quæ tibi una in amore, atque in deliciis fuit? aut ex quo potius numero, quam ipsi laudatoribus tuis? facilius enim perspicietur, qualis apud eos fueris, qui te oderunt, qui accusant, qui persequuntur: cum apud tuos Mamertinos invenire improbißima ratione esse prædatus. C. Hejus

est Mamertinus (omnes hoc mihi facile concedent, qui Messanam acceperunt) omnibus rebus in illa civitate ornatisissimus. hujus domus est vel optima Messana, notissima quidem certe & nostris hominibus apertissima, maximeque hospitalis. ea domus ante adventum istius sic ornata fuit, ut ubi quocumque esset ornamento. nam ipsa Messana, quæ sita, moenibus, portuque ornata sit, ab his rebus, quibus iste delectatur, sanè vacua, atque nuda est. Erat apud Hejum sacrarium magna cum dignitate in ædibus, à majoribus traditum, perantiquum: in quo signa pulcherrima quatuor, summo artificio, summa nobilitate: quæ non modò istum hominem, ingeniosum, atque intelligentem, verum etiam quævis nostrum, quos iste idiotas appellat, delectare possent: unum 5 Cupidinis marmoreum, Praxitelis: (nimis didici etiam, dum in istum inquiri, artificum nomina) idem, opinor, artifex ejusdem modi Cupidinem fecit illum, qui est Thespiis, propter quem Thespiæ visuntur. nam alia visendi causa nulla est. Itaque ille L. Mummius, 6 cum Thespiis ea, quæ ad ædem Felicitatis sunt, ceteraque profana ex illo oppido signa tolleret, hunc marmoreum Cupidinem, quod erat consecratum, non attigit. Verum ut ad illud sacrarium redeam, signum erat hoc, quod dico, Cupidinis è marmore: ex altera parte Hercules egregie factus est ex ære, is dicebatur esse Myronis, ut opinor; 7 & certe ante hosce deos erant arule, quæ cuius sacrarii religionem significare possent. erant ænea præterea duo signa, non maxima, verum eximia venustate, virginali habitu atque vestitu, quæ manibus sublatis sacra quædam more Atheniensium virginum reposita in capitibus sustinebant. 8 Canephora ipse vocabantur. sed earum

X 4

I artificum

1. *Vos tam sua, non nominis pondere.* Ita primus legendum censuit Turnebus lib. xxv. cap. 5. ex mss. vulgatum prius, *sua nominis pondere*, cui assentionem Pall. & Grueterianus.
2. *Ullam gemmam aut margaritam.* Sic iterum idem libri, nam prius *culi, nego ullam gem. aut marg. fuisse, aut.* à liberalitate scilicet scribarum.
3. *Neque in tabula, neque textili fuisse.* Et hoc est ab istis, quibus suffragatur & Turnebianus. Vulgata, *tabula, neque textilem.*
4. *Quod ad oculos animumque acciderit.* Haud aliter præter Lambinianus, H. & C. quippe retro *culi, quæ oculos animumque acciderint*, quod & in mss. nostris.

5. *Cupidinis marmoreum Praxitelis.* Cujacii liber. *Praxitela*, unde fingebat Gualtelmius, *Praxitela*, non ineptè.
6. *Cum Thespiis ea quæ ad ædem.* Pall. ead. que veter. cum *Thespiæ quæ ad ædem*. Grueter. cum *Thespiæ quæ ad ædem*. adeo ut ferè accedam Turnebo, emendanti ex veteri libro, cum *Thespiæ quæ ad ædem*.
7. *Et certe. ante hosce deos erant arule.* Placuit Turnebo, restatque in Cujac. ineptè alia editio *tabula*. arule enim iudices religionis, super quas scilicet aromata exurerentur.
8. *Canephora.* Sic uno ore omnes mss. nostri. vulgo *Canephora* a male. consulatur Turnebus lib. xxv. cap. 5.

I. Artificum

1 artificem quem? quemnam? recte admones: Polycle-
tum esse dicebant Messaniam ut quisque nostrum vene-
rat, hæc visere solebat: 2 omnibus hæc ad visendum pate-
bant quotidie: domus erat non domino magis orna-
mento, quam civitati. C. Claudius, cuius ædilitatem ma-
gnificentissimam scimus fuisse, usus est hoc Cupidine tam-
diu, dum foras diis immortalibus, populoque Rom. ha-
buit ornatum: &, cum esset hospes Hejorum, Mamertini
autem populi patronus, ut illis benignis usus est ad com-
modandum, sic ipse diligens fuit ad reportandum. Nu-
per homines nobilibus ejusmodi, judices: & quid dico nu-
per? immò verò modo, ac planè paulo antè vidimus: qui
forum, ac basilicas, non spoliis provinciarum, sed ornamentis
amicorum, commodis hospitem, non furis nocentium,
ornarent: qui tamen signa, atque onamenta sua cuique
reddebant: non ablata ex urbibus sociorum, quadruidi cau-
sa, per simulationem ædilitatis; domum deinde, atque ad
suas villas auferebant. Hæc omnia, quæ dixi signa, judi-
ces, ab Hejo de sacratio Verres abstulit. nullum, inquam,
horum reliquit, neque aliud ullum, tamen, præter unum
pervetus lignum, Bonam Fortunam, ut opinor. eam iste
habere domi suæ noluit. Pro deum, hominumque fidem!
quid hoc est? quæ hæc causa? quæ hæc impudentia est?
4 quæ dico signa, antequam abs te sublata sunt, Messanam
eum imperio nemo venit, quin videret, tot prætores, tot
consules in Sicilia, tum in pace, tum etiam in bello fue-
runt; tot homines cuiusque modi: non loquor de integris,
innocentibus, religiosis: tot cupidi, tot improbi, tot au-
daces: quorum nemo sibi tam vehementer, tam potens, tam
nobilis visus est, qui ex illo sacratio quidquam poscere, aut
tollere, aut attingere auderet. Verres quod ubique eris pul-
cherimum, auferet? nihil habere præterea cuiquam licebit?
tot domus locupletissimas domus istius una capiet? idcirco
nemo superiorum attigit, ut iste tolleret? ideo C. Claudius
Pulcher retulit, ut C. Verres possit auferre? At non requi-
rebat ille Cupido lenoni domum, ac meretriciam disciplinam:
facile illo sacratio patrio continebatur: Hejo se à majori-
bus relictum esse sciebat. 5 ad hereditatem factorum non
6 quærebat meretricis heredes. Sed quid ego tam vehemen-
ter invehor? verbo jam uno repellar. Emi, inquit. O dii
immortales, præclaram defensionem! mercatorem cum im-
perio, ac securibus in provinciam missum: qui omnia signa,
tabulas pictas, omne argentum, aurum, ebur, gemmas
coemeret: nihil cuiquam relinqueret. hæc enim mihi ad
omnia defensio patefieri videtur, emisse. Primum, si id,
quod vis, tibi ego concedam, ut emeris: quoniam in toto
hoc genere hæc una defensione usus es; quæro, cuiusmo-
di tu judicia Romæ putatis esse, si tibi hoc quemquam con-
cessurum putasti, te in prætura, atque imperio, tot res,
tam pretiosas, omnem denique res, quæ alicujus pretii fue-
rint, tota ex provincia coemisse. Videte majorum diligen-
tiam, qui nihil dum etiam istiusmodi suspicabantur: ve-
rum tamen ea, QUAE PARVIS in rebus accidere poterant,
providebant. Neminem, qui cum potestate, aut legatione
in provinciam esset profectus, tam amentem fore putave-
runt, ut emeret argentum: dabatur enim de publico: ut
vestem: præbebatur enim legibus, mancipium putave-
runt; quo & omnes utimur, & non præbatur a populo.
sanxerunt, NE QVIS EMERET MANCIPIUM, NISI IN DE-

MORTVI LOCVM. si qui Romæ esset demortuus? immò, si
quis ibidem, non enim te instruere domum tuam volue-
runt in provincia; sed illum usum provincie supplete.
Quæ fuit causa, cur tam diligenter nos in provinciis ab em-
tionibus removerent? hæc, judices, quod putabant em-
tionem esse, non emtionem, cum venditori suo arbitratu ven-
dere non liceret, in provinciis intelligebant, si is, qui esse-
cum imperio ac potestate, quod apud quemque esset, emere
vellet, idque ei liceret, fore, uti, quod quisque vellet, sive
esset venale, sive non esset, quanti vellet, auferret. Dicit
aliquis, Noli isto modo agere cum Verre, noli ejus facta
ad antiquæ religionis rationem exquirere; concede, ut im-
punè emerit, modo ut bona ratione emerit, nihil pro po-
testate, nihil ab invito, nihil per injuriam. Sic agam, si
quid venale habuit Hejus, si id, quanti æstimabat, tantum
vendidit; desino quærere, cur emeris. Quid igitur nobis
faciendum est? non argumentis utendum in re ejusmodi?
quærendum est, credo, Hejus iste num ex alienum habue-
rit, num auctionem fecerit: si fecit, num tanta difficultas
eum rei numeraria tenuerit, tanta egebras, & tanta vis op-
presserit, ut sacrorum suorum spoliare: ut deos patrios ven-
deret. At hominem video auctionem fecisse nullam: vendi-
disse, præter fructus suos, nihil umquam: non modo in re
alieno nullo, sed in suis nummis multis esse ac semper fuisse.
si hæc contra, ac dico, essent omnia: tamen illum hæc,
quæ tot annis in familia, sacratioque majorum fuissent,
venditorem non fuisse. Quid si magnitudine pecunie persua-
sum est ei? verisimile non est, ut ille homo non locuples,
tam honestus, religioni suæ, monumentique majorum pecu-
niam anteponeret. Sunt ista: verum tamen abducuntur
homines nonnumquam etiam ab institutis suis magnitu-
dine pecunie. Videamus, quanta ista pecunia fuit, quæ po-
tuerit Hejum, hominem maximè locupletem, minimè avari-
um, ab humanitate, à pietate, ab religione deducere. Ita
jussisti, opinor, ipsum in tabulas referre: HÆC OMNIA
7 SIGNA PRAXITELIS, MYRONIS, POLYCLETI & H-S-VI
MILL. ET IO VERRI VENDITA SUNT. Recita ex tabulis,
TABULAE HÆC. Juvat me, hæc præclara nomina artifi-
cum, quæ isti ad ædium ferunt, Verri æstimatione sic con-
didisse. Cupidinem Praxitelis H-S-CIO. IO-C. profectò hinc
natum, Malo emere, quam ragare. Dicit aliquis, Quid? tu ista
permagno æstimas? Ego verò ad meam rationem, usum-
que non æstimo. verum tamen à vobis ita arbitror spectari
oportere, quanti hæc eorum judicio, qui studiosi sunt harum
rerum, æstimentur: quanti venire soleant: quanti hæc ipsa,
si palam, libereque venirent, venire possent; denique ipse
Verres quanti æstimet. numquam enim, si denarius qua-
dringentis Cupidinem illum putasset, & commisisset, ut præ-
ter eum, in sermonem hominum, atque in tantam vitu-
perationem veniret. Quis vestrum igitur nescit, quanti hæc
æstimentur? In auctione signum æneum non magnum
H-S-CXX. millibus venire non vidimus? Quid si velim no-
minare homines, qui aut non minoris, aut etiam pluris e-
merint? nonne possum? etenim QVI MODVS est in his re-
bus cupiditatis, idem est æstimationis. difficile est enim
finem facere pretio, nisi libidini feceris. Video igitur He-
jum, neque voluntate, neque difficultate aliqua temporis,
neque magnitudine pecunie adductum esse, ut hæc signa
venderet: teque ista simulatione emtionis, ut, metu, im-
pense,

1. Artificem quem? quemnam? Neque aliter codex Cujacii, vulga-
re, quem excluserat.
2. Omnia hæc ad visendum parabant. Assertor Iureto arbitran-
ti Notis ad lib. II. Symmachi, Epist. 46. illud ad visendum, ortum à
2. loca.
3. Diligens fuit ad reportandum. Adblanditur mihi lectio Cujaciani
mod. reportandum.
4. Quæ dico signa. Vox dies si rejiciatur, nihil discesserit de sententia.
5. Ad hereditatem factorum. Vetus editio & Pall. ad hereditatem fa-
ctorum. Gruter, in hereditatem Cujacii, lib. in hereditate, quod videba-

tur, probatum Gulielmio.
6. Tanta vi oppresserit. Sic nostri tres, editioque Cujac. presserit, nec
displecit Gulielmio.
7. Signa Praxitelis. Mss. Cujac. Praxitelis, quomodo sæpe locutos
antiquos, multis exemplis ostendit Rivinus.
8. H-S-VI. millibus, Epist. 13. Sic legendum bene monuit Not. nam
illud Epist. 13. vulgatis deest. ejus loco erat in Cujac. mill. III. CIO. qui
idem, loco vendita sunt. scriptum habet vend. in, sed rescribit.
9. Commisisset, ut proferret. Liber Cujacii, commisisset, quod animad-
vertendum adnotavit Gulielmius.

perio, factibus, ab homine eo, quem una cum ceteris sociis non solum potestati tuae, sed etiam fidei populus R. commiserat, eripuisse, atque abstulisse. Quid mihi tam optandum, iudices, potest esse in hoc crimine, quam ut haec eadem dicat ipse Hejus? nihil profecto, sed ne difficultia optemus. Hejus est Mamertinus: Mamertina civitas istum publicè communi consilio sola laudat: omnibus ipse ceteris Siculis odio est, ab his solis amatur. Ejus autem legationis, quæ ad istum laudandum missa est, princeps est Hejus. Etenim est primus civitatis, ne forte, dum publicis mandatis serviat, de privatis injuriis reticeat. Hæc cum scirem & cogitarem, commisi tamen me, iudices, Hejo. produxi eum prima actione: neque id tamen ullo periculo feci. Quid enim poterat Hejus respondere, si esset improbus, si sui dissimilis? signa illa domi suæ esse, non apud Verrem? qui poterat quiddam ejusmodi dicere? ut homo turpissimus esset, impudentissimeque mentiretur, hoc diceret: illa se habuisse venalia, eaque sese, quanti voluerit, vendidisse. Homo domi suæ nobilissimus, qui vos de religione sua, ac dignitate verè existimare maxime vellet, primò dixit se istum publicè laudare, quòd sibi illa mandatum esset: deinde neque se illa habuisse venalia, neque ulla conditione, si, utrum vellet, liceret, adduci umquam potuisse, ut venderet illa, quæ in sacratio fuissent à majoribus suis relicta, & tradita. Quid sedes Verres? quid exspectas? quid te à Centuripina civitate, à Catinensi, ab Halefina, ab Tyndaritana, Ennensi, Agrinensi, ceterisque Siciliae civitatibus circumveniri, atque opprimi dicis? tua te altera patria, quemadmodum dicere solebas, Messana circumvenit: tua, inquam, Messana, tuorum adjutrix fecerunt, libidinum testis, prædaram ac furtorum receptrix, adest enim vir amplissimus ejus civitatis, legatus, hujusce judicii causa domo missus, princeps laudationis tuæ: qui te publicè laudat, ita enim mandatum, atque imperatum est, tamen si rogatus de Cybea, tenetis memoria, quid responderit: ædificatum publicis operis, publicè coactis, eique ædificandæ publicè Mamertinum lenatorem præfuisse. Idem ad vos privatum, iudices, confugit: utitur hac lege, & qua judicium est communis & privata rei lociorum, tamen si lex est de pecuniis repetundis, ille se negat pecuniam repetere; quam ereptam non tantopere desiderat: sacra se majorum suorum repetere abs te dicit: deos 18. penates à te patrios reposcit. Eequus pudor est? æqua religio, Verres? æqui metus? qui habitati apud Hejum Messanae: res illum divinas apud eos deos, in suo sacratio 2. propè quotidie facere vidisti non moveret pecunia, denique quæ ornamenta causa fuerunt, non requirit: 3. habe Canephoras: deorum simulacra restituit. Quæ quia dixit, quia tempore dato modeste apud vos locus, amicusque populi Rom. quæstus est: quia religionis suæ non modò in diis patriis repetundis; sed etiam in ipso jurjurando, ac testimonio, proximus fuit: hominem nullum ab isto scitote esse Messanæ de legatis unum, illum ipsum, qui navi istius ædificandæ publicè præfuit, qui à senatu pete 19. ret, ut Hejus ignominia afficeretur. Homo amentissimus, quid putasti? te impetratum? quanti tibi à civibus suis fieret, quanti auctoritas ejus haberetur, ignorebas? Verum fac te impetravisse: fac aliquid gravius in Hejum statuisse Mamertinos: quantam putas auctoritatem laudationis eorum futuram, si in eum, quem constat verum pro te situm

dixisse; pœnam constituerint? tamen si quæ est ista laudatio, cum laudatur interrogatus lædat, necesse est? Quid? isti laudatores tui, nonne testes mei sunt? Hejus est laudator: læsit gravissime, producam ceteros: reticebunt, quæ poterunt, libenter: dicent, 4. quæ necesse erit ingratis. Negent isti onerariam navem maximam ædificatam esse Messanæ? negent, si possint, negent ei navi faciendæ senatorem Mamertinum publicè præfuisse? utinam negent. Sunt etiam cetera, quæ malo integra reservare, ut quàm minimum sit illis temporis ad meditandum, confutandumque perjurium. Hæc tibi laudatio procedat in numerum. hi te homines auctoritate sua sublevent: qui te neque debent adjuvare, si possint: neque possunt, si velint: quibus tu privatum injurias plurimas, contumeliasque imposuisti: quo in oppido multas familias in perpetuum infamem tuis stupris, flagitiisque fecisti. At publicè commoda st. Non sine magno quidem reip. provincieque Siciliae detrimento. Tritici modium LX. millia emta populo Rom. dare debebant, & solebant, abs te solo remissum est. Resp. detrimentum fecit, quòd per te imperii jus una in civitate imminutum est: Siculi, quòd hoc non de summa frumenti detractum est, sed translatum in Centuripinos, & Halefinos, immuneis populos: & hoc plus impositum, quàm ferre possent. Navem imperare ex fovere debuisti. remissi isti in triennium, militem nullum umquam poposcisti per tot annos. fecisti item uti prædones solent: qui cum communes hostes sint omnium, tamen aliquos sibi insinuant amicos, quibus non modò parcant, verum etiam præda quos augeant, & eos maxime, qui habent oppidum opportuno loco, quòd sæpe adeundum sit navibus, nonnumquam etiam necessariò. Phaelis illa, quam cepit P. Servilius, non fuerat urbs ante Cilicium, atque prædonum: Lycii illam, Græci homines, incolabant, sed quòd erat ejusmodi loco, atque ita projecta in altum, ut & 5. exeuntes à Cilicia prædones sæpe ad eam necessariò devenirent: & cum ex hisce se locis reciperent, eodem deferrentur: affuerunt illud sibi oppidum piratae, primò commercio, deinde etiam societate, Mamertina civitas, improba anrea non erat: etiam erat inimica improborum: quæ C. Catonis, illius, qui consul fuit, impedimenta retinuit, at cuius hominis? clarissimi, 6. potentissimique; qui tamen cum consul fuisset, condemnatus est. Ita, C. Caro, duorum hominum clarissimorum nepos, L. Paulli, & M. Catonis, & P. Africani fororis filius (quo damnato, tum, cum severa judicia fierent) 7. s. XVIII. millibus s. æstimata est, 7. huic Mamertini irati fuerunt; qui majorem sumtum, quàm, quanti Catonis lis æstimata est, in Timarchidis prædium saepe fecerunt. Verum hæc civitas isti prædoni, ac piratæ Siciliensi Phaelis fuit: huc omnia undiq; deportabantur apud istos relinquebantur: quod celari opus erat, habebant sepositum, ac reconditum: per istos, quæ volebat in navem clam imponenda, occultè importanda curabat: navim denique maximam, quam onustam furtis in Italiam mitteret, apud istos faciendam, ædificandamque curavit pro hisce rebus, vacatio data est ab isto sumtus, laboris, militiæ, rerum denique omnium, per triennium solum non modò in Sicilia, verum, ut opinio mea fert, hi quidem temporibus; in omni orbe terrarum, vacui, expertes, soluti ac liberi fuerunt ab omni sumtu, molestia, munere, hinc illa Verrea nata sunt: 8. hinc in convivium Sex,

X

Comi-

1. Quæ judicium est communis, & privata rei scierum.) Naud aliter vulgata, verum antiquius cum, communis: are scierum, malim ego cum Pal. sec. quæ judicium est, communis are scierum: præterim cum si responderet item Pal. gr. & liber Gruteri, nisi quod in, communis are, ut forte referribendum sit, quæ judicium est communis are scierum.
2. Propè quotidie facere videt.) Cujacii liber, existit, quod rectam est Gulielmo, ita enim annis, horis ad veritatem dicit.
3. Habe Canephoras.) Pronomen tibi non est in Pall. are Gruteri. neque agnoscant veritate conf. ideoque delevi.
4. Quæ necesse erit, ingratis.) Lambinus ingratis, sed præter miss. vultus præterea tibi habent, grati; neque aliter scripti nostri: colla-

turque idem de suis aliorumque Flotomanus.

5. Exeuntes ex Cilicia prædones.) Editiones Lambini, Sicilia, sed præter verum & libros scriptos vulgatosque.

6. Potentissimique.) Editi olim, & Pall. cum Gruteri, potentissimi quæque. Cujacianus, qui idem ut puto, cum nff. Lambinianis, acceptissimissimi.

7. Huic Mamertini irati fuerunt.) Applicantur ab aliis isthæc Verri, nos Catoni accommodanda duximus, vulgari, irati non fuerunt.

8. Hinc in convivium.) Sic quidem editi hujus artatus, at superioribus, quod in convivium.

Cominium protrahi iussit, in quem scyphum de manu ja-
cere conatus est: quem obtorta gula de convivio in vincu-
la, atque in tenebras abripi iussit. hinc illa crux, in quam
civem Rom. ille, multis inspectantibus, sustulit: quam
non ausus est usquam desigere, nisi apud eos, quibuscum
omnia scelera sua, ac latrocinia communicasset. Laudatum
etiam vos quemquam venire audetis? qua auctoritate?
utrum, quam ad senatorium ordinem, an quam apud po-
pulum Romanum habere debetis? Equae civitas est:
1 non in provinciis nostris, verum in ultimis arationi-
bus, aut tam potens, aut tam libera, aut etiam tam imma-
nis, ac barbara: Rex denique equis est, qui senatorem
populi Rom. 2 tecto, ac domo non inviret? qui hono-
nem non homini solium habetur, sed primum populo Romano,
cujus beneficio nos in hunc ordinem venimus: deinde ordi-
nis auctoritati, quae nisi gravis erit 3 apud socios, in
exteris nationes, ubi erit imperii nomen & dignitas?
Mamertini me publice non invitarunt, me cum dico, leve
est: Senatorem populi Rom. si non invitaverunt, hono-
rem debitum detraxerunt, 4 non homini, sed ordini. Nam
ipsi Tullio patebat domus locupletissima, & amplissima
5 Cn. Pompei Basilisci: quod, etiam si esset invitatus à vo-
bis tamen deventisset: erat etiam Parcenniorum, qui nunc
item Pompei sunt, domus honestissima: quod L. frater
meus summa illorum voluntate devertit. Senator populi
Rom., quod in vobis fuit, in vestro oppido jacuit, & per-
noctavit in publico, nulla hoc civitas umquam alia com-
missit. Amicum enim nostrum in iudicium vocabas. Tu,
quid ego privatim negotii geram, interpretaberis in minu-
endo honore senatorio? Verum hæc tum queremur, si quid
de vobis per eum ordinem agetur, qui ordo à vobis adhuc
solis contemptus est. In populi Romani quidem conspe-
ctum, quo ore vos commisit? nec prius illam crucem,
quæ etiam nunc civis Rom. sanguine redundat: quæ fixa
est ad portum, urbemque vestram, revellistis, neque in
profundum abiecitis, locumque illum omnem expro-
bati, quam Romam, atque in horum conventum adiretis? In
Mamertinorum solo foederato, atque pacato monumen-
tum istius crudelitatis constitutum est. vestrae urbs ele-
cta est, ad quam cum adirent ex Italia, crucem civis Rom.
prius, quam quemquam amicum populi Rom. viderent?
quam vos Rheginis, quorum civitati invidetis, item in
colis vestris, civibus Rom. ostendere soletis: quo minus
sibi arrogent, minusque vos despiciant, cum videant jus
velitatis illo supplicio esse mactatum. Verum hæc emisse
te dicis. Quid? illa Aitahæ, tota Sicilia nominata ab e-
odem Hejo, peripetasmata emere oblitus es? sicut eodem
modo, ut signa. Quid enim actum est? an litteris peperci-
sti? Verum hominem amentem hoc fugit: minus clarum
putavit fore, quod de armario, quam quod de sacratio es-
set ablatam. At quomodo abstulit? non possum dicere
planius, quam ipse apud vos dixit Hejus. cum quaesisset,
numquid aliud de bonis ejus pervenisset ad Verrem, re-
spondit istum ad se misisse, ut sibi mitteret Agrigentum
peripetasmata. Quæsi an misisset, respondit id, quod
necesse erat, scilicet dicto audientem fuisse pratoris: misisse.
Rogavi, pervenissentne Agrigentum dixit pervenisse.
Quæsi, an domum revertissent. negavit adhuc revertisse.
Istus populi, atque admurmuratio omnium facta est. Hic
tibi in mentem non venit, jubere, ut hæc quoque referret,

n. s. vi. millibus 10. se tibi vendidisse? metuisti, ne 25. alle-
num tibi crederet, si n. s. vi. millibus 10. tibi constaret
ea, quæ tu facile posses vendere n. s. cc. millibus? fuit
tanti, mihi crede. haberes quod defenderes: nemo quære-
ret, quanti illa res esset, si modo te posses docere emisse:
facile cui velles, tuam causam, & factum probares. nunc
de peripetasmatis quemadmodum te expedias, non habes.
Quid? 6 à Philarcho Centuripino, homine locuplete, ac
nobili, phalera pulcherrime factas, quæ Regis Hieronis
fuit: dicuntur, utrum tandem abstulisti, an emisti? In Si-
cilia quidem cum essem, sic à Centuripinis, sic à ceteris
audiebam (non enim parum res erat clara) tam te has
phaleras à Philarcho Centuripino abstulisse dicebant,
quam alias item nobileis, ab Aristo Panormitano, quam
tertias à Cratippo Tyndaritano. Etenim si Philarchus
vendidisset, non ei, posteaquam reus factus es, redditu-
rum te promississet. quod quia vidisti plures scire, cogita-
sti, si ei reddidisset, 7 te minus haberetur, rem nihilomi-
nus testatam futuram: non reddidisti. dixit Philarchus
pro testimonio, se, quod nosset tuum istum morbum, 8 ut
amici tui appellat, studiosè cupisse te celare de phaleris:
cum abs te appellatus esset, negasse habere sese: apud alium
quoque eas habuisse depositas, ne quæ invenirentur: tuam
tantam fuisse sagacitatem, ut eas per illum ipsum inspi-
ceres, ubi erant depositæ: tum se deprehensum negare non
potuisse: ita ab se invito ablatas phaleras gratis. Jam ut
hæc omnia reperire, ac pericrurari solitus sit, iudices, est
operæ pretium cognoscere. Cybiraæ sunt fratres qui-
dam, Tlepolemus, & Hiero: quorum alterum fingere opi-
nor è cera solitum esse, alterum esse pictorem. hocce opi-
nor Cybiraæ, cum in suspicionem venissent suis civibus fa-
num expilasse Apollinis, veritos penam iudicis ac legis, do-
mo profugisse, quod Verrem artificii sui cupidum cogno-
verant tum, cum iste, id quod ex testibus didicisset, Cy-
biraam cum inanibus syngraphis venerat, domo profugien-
tes ad eum se exsules, cum iste esset in Asia, contulerunt.
habuit secum eos ab illo tempore: & in legationis prædis,
atque furtis, multum illorum opera, consilioque usus est.
hi sunt illi, quibus, in tabulis retulit sese Q. Tadius dedi-
se iussu istius, Græcis pictoribus. eos jam bene cognitos,
& reprobatos secum in Siciliam duxit. Quod posteaquam
venerunt mirandum in modum canes venaticos dices: ita
odorabantur omnia, & pervestigabant, ut, 9 ubi quidque
esset, aliqua ratione invenirent, aliud minitendo, aliud
per liberos, per amicum aliud, aliud per inimicum inve-
niebant. quidquid illis placuerat, perdendum erat. nihil
aliud optabant, quorum posebatur argentum: nisi ut
Hieroni, & Tlepolemo displiceret. Verè mehercules hoc,
iudices, dicam. memini Pamphilum Lilybatanum, hospite-
m meum, & amicum, nobilem hominem. mihi narrare:
cum ille ab sese hydriam Boëti manu factam, præclaro opere,
& grandi pondere, per potestatem abstulisset, se sanè tri-
stem, & conturbatum, domum revertisse, quod vas ejus-
modi, quod sibi à patre, & à majoribus esset relictum, quo
solitus esset uti ad festos dies, ad hospitum adventum, à se
esset ablatum. Cum sederem, inquit, domi tristis, accu-
rit Venerus: jubet me scyphos sigillatos ad prætorem sta-
tim afferre. permotus sum, inquit: binos habebam: jubeo
promi utrosque, ne quid plus mali nasceretur, & mecum
ad prætoris domum ferri. eò cum venio, prætor quiete-
bat:

1. Tello ac domo non inviret.) Venuste dictam, & idiocismo: cum uti-
tarius fuisse, in tectum ac de cum.
2. Non in provinciis nostris.) Recepta lectio, non modo in pr.
3. Apud socios in exteris nationes.) Est à Pall. & Gruet. item anti-
quas impressis, alii, apud socios atque exteris nationes. Cujac. ex exteris,
quo à admittit Lamb. nus.
4. Non homini, sed ordini.) Inapè edit. Lambinianæ, non mi-
5. Cn. Pompei Basilisci.) Mallet Gulielmus, Basilis, nam liber Cu-

jac. Basilis. Pal. ex. Basilis.

6. A Philarcho.) Cujacii liber & Pall. Philarchis.

7. Te minus haberetur.) M. H. Hoccomoni nostræque, item olim casti-
etiam Victoriani, te minus invidiæ habet.

8. Ut amici appellat, studiosè.) Pall. & vet. edd. appellat, studiosè.

9. Ubi quidque esset.) Haud aliter Pal. sec. & Cujac. tectò vulgati,
quidquid: quod & dudum improbat Motomanus.

bat: fratres illi Cybiraæ inambulabant, qui, me ubi viderunt, Ubi sunt, Pamphile, inquit, scyphi? ostendo tristis. laudant. incipio queri, me nihil habiturum, quod alicujus esset pretii, si etiam scyphi essent ablati. tum illi, ubi me conturbatum vident: *Quid vis nobis dare, ut isti abs te me auferantur?* et ne multa, seferentis c. c. me, inquit, poposcerunt: dixi me daturum c. Vocat interea prator: scyphos poscit. tum illos coepisse pratori dicere, potuisse se, id quod audisset, alicujus pretii scyphos esse Pamphili: *luteum negotium esse*, non dignum, quod in suo argento Verres haberet. Ait ille, idem sibi videri. ita Pamphilus

33. scyphos optimos aufert. Et mehercules ego antea, tamen hoc nescito quid, nugatorium sciebam esse, ita intelligere: tamen mirari solebam, istum in his ipsis rebus aliquem sensum habere: quem scirem nulla in re quidquam *simile hominis* habere. Tum primum intellexi, ad eam rem istos fratres Cybiraæ fuisse, ut iste in turando manibus suis, oculis illorum uteretur. At ita studiosus est hujus præclaræ existimationis, ut putetur in hisce rebus intelligens esse, ut nuper (videte hominis amentiam) postquam eis comperendinatus: cum jam pro damnato, mortuoque esset, ludis Circensibus manè apud L. Sisennam, virum primum, eam essent trichinia strata, *argentumque expostum* in ædibus; cum pro dignitate L. Sisennæ domus esset plena hominum honestissimorum, accesserit ad argentum: contemplari unumquodque otiose, & considerare coepit mirari stultitiam alii quod *in ipso judicio*, ejus ipsius cupiditatis, cujus insimularetur, suspicionem auget: alii amentiam, cui comperendinato, cum tam multi testes dixissent, quidquam illorum venire in mentem. pueri autem Sisennæ, credo, qui audivissent, quæ in istum testimonii essent dicta, oculos de isto nusquam deiecit, neque

34. ab argento digitum diceret. **¶** boni judicis, PARVIS REBUS conjecturam facere uniuscujusque & cupiditatis, & incontinentiæ qui reus lege, & reus comperendinatus, re & opinione hominum præne damnatus, temperate non potuerit maximo conventu, quin L. Sisennæ argentum tractaret, & consideraret: hunc in provincia prætorem quicumque putavit à Siculorum argento cupiditatem, aut

35. manus abstinere potuisse? Verum, ut Lilybæum unde digressa est oratio revertatur, Diocles est, Pamphilii gener, illius, à quo hydia ablata est, Popillius cognomine. ab hoc *abacti vasa omnia*, ut exposita fuerant, ablitulit. Dicit se emisse. etenim hic propter magnitudinem furii, sunt, ut opinor, litteræ factæ. jussit Timarchidem æstimare argentum. Quo modo? quo qui unquam tenuissimè in donatione histrionum æstimavit. Tamen jam dudum erro, qui tam multa de tuis emtionibus verba faciam, & quarum, utram emeris, & quomodo, & quanti emeris: quod verbo transigere possum. Ede mihi scriptum, quid argenti in provincia Sicilia paratis, unde quidque, aut

36. quanti emeris. Quid sit? quamquam non debeam ego abs te has litteras poscere. me enim tabulas tuas habere, & proferre oportebat. Verum negas te horum annorum aliquod confecisse. compone hoc, quod postulo, de argento: de reliquo videro. *Nec scriptum habeo, nec possum edere.* Quid futurum igitur est? Quid existimas hosce judices, face e posse? domus plena signorum pulcherrimorum, etiam ante præturam: multa ad villas tuas posita, apud amicos multa deposita, multa aliis data, atque donata: tabulæ nullum indicant eorum: omne argentum ablatum ex Sicilia est: nihil cuiquam, quod sum dici vellet, relictum, fingitur improba defensio, prætorem omne id

argentum coemisse: tamen id ipsum tabulis demonstrari non potest, si quas tabulas proferas, & in his, quid habeas quomodo habeas, scriptum non est. horum autem temporum, cum te plurimas res emisse dicas, tabulas omnino nullas proferas: nonne te & prolatus, & non prolatus tabulis condemnari necesse est? Tu à M. Cælio, equite Romano, le-37. cissimo adolescente, quæ voluisti vasa argentea Lilybæi abstulisti: tu C. Caciis, promississimi hominis, & experientis, & in primis gratiosi, supellectilem omnem auferre non dubitasti: tu maximam, & pulcherrimam mensam citream à Q. Lutatio Diodoro, qui Q. Caruli beneficio à L. Sulla civis Romanus factus est, omnibus scientibus Lilybæi abstulisti. Non tibi objicio, quod hominem dignissimum tuis moribus, Apollonium, Niconis filium Drepanitanum, qui nunc A. Clodius vocatur, omni argento optimè facto & spoliasti, ac depeculatus es, taceo. non enim putat ille tibi injuriam factam: propterea quod homini jam perditio, & collum in laqueum inferenti, subvenisti, cum pupillis Drepanitanis bona patria erepta *curi illo partitus es*, gaudeo etiam, si quid ab illo abstulisti: & abs te nihil rectius factum esse dico, à Lisone verò Lilybatano, primo homine, apud quem devertatus es, A. pollinis signum ablatum certè esse non oportuit. At dices te emisse scio: us cito, ita opinor, scio, inquam, proferam litteras: & tamen id factum non oportuit. A pupillo Hejo, cui Marce lustrator est, à quo pecuniam grandem eripueras, scaphia cum emblematis Lilybæi utrum emta esse dicis, an coactis erepta? Sed quid ego istius in ejusmodi rebus *medicis m-38. juriis* colligo: quæ tantummodo in furtis istius, & damnis eorum, à quibus auferbat, versata esse videantur? accipite, si vultis, judices, rem ejusmodi, ut amentiam singularem, ut furorem jam, non cupiditatem ejus perferre possitis. Melitenis Diodorus est, qui a boni vos antea testimonium dixit. is Lilybæi multos jam annos habitat, homo & domi nobilis, & apud eos, quod se contulit, propter virtutem splendidus, & gratiosus. de hoc Verri dicitur, habere eum perbona torumata: in his pecula duo quadam, quæ *Heraclea* nominantur, Mentoris manu, summo artificio, facta. quod iste ubi audivit, sic cupiditate in flammam est non solum inspicendi, verum etiam auferendi, ut Diodorum ad se vocaret, ac posceret. Ille, qui illa non invitus haberet, respondet se Lilybæi non habere: Melitæ apud quandam propinquum suum reliquisse. Tum iste continuo mit-39. tit homines certos Melitam: scribit ad quosdam Melitenses, ut ea vasa perquirant: rogat Diodorum, ut ad illum suum propinquum det litteras. nihil ei longius videbatur, quam dum illud videret argentum. Diodorus homo fugi, ac diligens, qui *sua servare vellet*, propinquo suo scribit, ut iis, qui à Verre venissent, responderet, illud argentum se paucis illis diebus misisse Lilybæum. Ipse interea recedit, abesse ab domo paulisper maluit, quam præsens illud optimè factum argentum amittere. Quod ubi audivit iste, usque eò est commotus, ut sine ulla dubitatione insanire omnibus, ac furere videretur. quia non potuerat argentum eripere, ipse à Diodoro *erepta sibi vasa* optimè facta dicebat: munitari absentem Diodoro: vociferari palam: lacrymas inter dum vix tenere. Eriphylam accepimus in fabulis ea cupiditate, ut, cum vidisset monile, ut opinor, ex auro & gemmis pulchritudine ejus incensa, *salutem viri proderet*, similitis isti us cupiditas: hoc etiam acrior, atque insanior, quod illa cupiebat id, quod viderat: hujus libidines non solum oculis, sed etiam auribus excitabantur. Conquiri 40. Diodorum tota provincia jubet. ille ex Sicilia jam castra moverat.

1. *Nec multa sibi ferunt c. c. me inquit poposcerunt: dixi me daturum eorum.* Pall. nostris, Guter. & edd. olim, etiam Victoriani: ut multa: H-S. CIO. me inquit dixi daturum: absque intermediis, quod etiam ferri queat.

2. *Id hic quid habeat.* Pall. & olim eufi, quas habet. Cujac. qua habet: quod p. item non d. splacet.

3. *Spoliasti ac depeculatus es.* Cujacii codex, depeculatus es. sic à Lu-

clio dictum, deargentare, pro argento emungere.

4. *Quæ Heraclea nominantur.* Locus mirè vexatus. alii enim reposuerunt volunt *heraclea*, quorum è numero est Canterus lib. v. Novar. lection. cap. 28. Turneb. lib. viii. Advers. cap. 10. Mf. Pall. favent receptæ lectioni, nisi quod sèc. *Eraclea*. nam Gruterianus *Eraclea*. Cujacianus & Puteani liber *Therida*. Hirtorp. quoque schedæ præferunt, *eraclea*. Ceterum retinui *pecula duo quadam*.

moverat, & vasa collegerat. Homo ut aliquo modo illum in provinciam revocaret, hanc excogitavit rationem: si hæc ratio potius, quam amentia nominanda est, apponit de suis canibus quendam, qui dicat, se Diodorum Melitensem rei capitalis ream velle facere. Primo mirum omnibus videri, Diodorum reum, hominem *quæstissimum*, ab omni non modò facinoris, verum etiam minimi errati suspitione remotissimum, deinde esse perspicuum, fieri omnia illa *propter argentum*. Ille non dubitat jubere nomen deferri: & tum primum opinor istum absentis nomen recepisse.

41. Res clara Sicilia tota, PROPTER CAELATI argenti cupiditatem reos fieri rerum capitalium: 2 neque solum reos fieri, sed etiam absentis. Diodorus Romæ fordidatus circum patronos, atque hospites cursare: rem omnibus narrare. litteræ mittuntur illi à patre vehementes, ab amicis item, videret, quid ageret, de Diodoro quò progredere: rem claram esse, & *invidiosam*: insanire hominem: periturum hoc uno crimine, nisi cavisset. Ille etiam tum patrem, si non in parentis, at in hominum numero putabat: ad iudicium nondum se satis instruxerat: primus annus erat provincie: non, ut in Sthenio, jam relictus pecunia, itaque furor eius, paululum non pudore, sed metu, ac timore repressus est. condemnare Diodorum non audeat: absentem de reis eximit. Diodorus interea prator-

42. in isto prope triennium provincia, domoque caruit, ceteri non solum Siculi, sed etiam cives Rom. hoc statuerant: quoniam iste tantum cupiditate progredere, nihil esse quò quisquam putaret, se, quò isti paullo magis placeret, conservare, aut domi retinere posse. Postea vero, quam intellexerunt, isti virum fortem, quem summè provincia exspectabat. Q. Atrium, non succedere: statuerunt se nihil tam clausum, neque tam reconditum posse habere, quò non istius cupiditati aperiendum, promissimumque esset. Tum iste ab equite Romano splendido, & gratioso, Cn. Calidio, cuius filium sciebat senatorem populi Rom. & iudicem esse, 3 equales argentes nobiles, qui

43. Q. Maximi fuerant, aufert. Imprudens huc incidit, iudices emit enim, non abstulit, nollem dixisse, iactabit se, & in his equitabit equuleis. Eni: pecuniam solvi. Credo, etiam tabula profertur. 4 est tanti. cedit tabulas, dilue sanè crimen hoc Calidianum, dum ego tabulas adpicere possim. Verumtamen quid erat, quò Calidius Romæ quereretur, se, cum tot annos in Sicilia negotiaretur, abs te solo ita esse contentum, ita despectum, 5 ut etiam unà cum ceteris Siculis dispoliaretur, si emerat? quid erat, quò confirmabat, se abs te argentum esse *repositum*, si tibi suâ voluntate vendiderat? tu porro posses facere, ut Cn. Calidio non redderes? præsertim cum is L. Silenna, defensore tuo tam familiariter uteretur: & cum ceteris familiaribus Silennæ reddidisses? deinde non opinor negaturum esse te, homini honesto, sed non gratiosiori, quam Cn. Calidius est, L. Cordio argentum per Potamonem, amicum tuum, reddidisse, qui quidem ceterorum causam apud te difficilior fecit. Nam cum te compluribus confirmasset redditurum, postea quàm Cordius pro testimonio dixit, te sibi reddidisse, finem reddendi fecisti: quò intellexisti, te, *præda de manibus amissa*, testimonium tamen effugere non posse. Cn. Calidio, equiti Romano, per

omnis pratores licuit argentum habere benefactum: si-
cui posse domesticis copiis, cum magistratum, aut aliquem superiorem invitasset, ornare, & apparare convivium. multi domi Cn. Calidii, cum imperio ac potestate fuerunt: nemo inventus est tam amens, qui illud argentum tam præclarum, ac tam nobile eriperet: nemo tam audax, qui posceret: nemo tam impudens, qui postulare, ut *venderet*. Superbum est enim, iudices, & non ferendum, dicere pratorum in provincia homini honesto, locupletissimo, splendido, VENDE MIHI VASA CAELATA. hoc est enim dicere: Non es dignus tu, qui habeas quæ tam bene facta sint: mea dignitatis ista sunt. Tu dignior, Verres, quàm Calidius? qui, ut non conferam vitam, atque existimationem tuam cum illius (neque enim est conferenda) hoc ipsum conferam, quo tu te superiorem fingis: quòd n. s. LXXX. millia divisoribus, ut prator renuntiaveris, dedisti: trecenta accusatori, ne tibi odiosus esset. ea te contentis equestrem ordinem, ac despicias? ea te indignum tibi visum est, quidquam, quòd tibi placeret, Calidium potius habere, quàm te? Jactas se famulatum de Calidio, 46 narrat omnibus, se emisit. num etiam de L. Papirio, viro primario, locupletissimo, honesto, equite Romano turbulam emisisti? qui pro testimonio dixit, te, cum inspiciendum poposcisses, avulso emblemate remisisse: ut intelligatis, in homine intelligentiam esse, non avaritiam: artificii cupidum, non argenti fuisse. Nec solum in Papirio fuit hac abstinence: tenuit hoc institutum in turbulis omnibus, quæcumque in Sicilia fuerunt. incredibile est autem quam multa, & quam præclara fuerint. Credo tum, cum Sicilia florebat opibus, & copiis, magna artificia fuisse in ea insula. nam domus erat ante istum pratorum nulla paullo locupletior, qua in domo hæc non essent, etiam pratorum nihil esset argenti: patella glandis cum sigillis, ac simulacris deorum; patera, qua mulieres ad res divinas uterentur; turbulum. hæc autem omnia antiquo opere, & summo artificio facta: ut hoc liceret suspicari, fuisse aliquando apud Siculos 6 peræqua proportione cetera: sed quibus multa fortuna ademisset, tamen apud eos remanente ea, qua religio retinuerat. Dixi, iudices, multa fuisse. 47 re apud Siculos omnis: ego idem confirmo, nunc ne unum quidem esse. Quid hoc est? quòd monstrum, quòd prodigium in provinciam misimus? nonne vobis id egisse videtur, ut non unus libidinem, non fuos oculos, sed 7 omnium cupidissimorum insanias, cum Romam reverisset, expleret? qui simul atque 8 in oppidum quopiam venerat, immittebantur illi continui Cybatici canes, qui investigabant, & persectabantur omnia. Si quòd erat grande vas, & majus opus inventum, læti auferebant, si minus ejusmodi quippiam venari potuerant; illa quidem certè pro lepulculis ca-piedantur, patella, patera, turbula. Hic quos putatis fetus mulierum? quas lamentationes fieri solitas esse in his rebus? quæ forsitan vobis parvæ esse videantur: sed magnum & acerbum dolorem commovent, mulierculis præsertim cum eripiuntur manibus ea, quibus ad res divinas uti consueverunt, quæ è suis acceperunt, quæ in familia semper fuerunt. Hic nolite expectare, dum ego hoc crimen agam ostiatim, ab Æschilo Tyndaritano istam pateram abutuisse, à Thrasone tem Tynda-

1. Res clara Sicilia tota.) Ita referendum duxit Turnebus. Gulielmus à vulgata: *Releamas Sicilia tota*.

2. Neque solum reos fieri.) Est ab Cujac. atque Historp. quippe Pall. Gruter. ead. omnes, neque solum presentes reos fieri. Paulus Manutius presentes retinuit, sed eiecit, reos fieri. adeoque quisque in Tullio expectat quantum libet.

3. Equales arg. nobiles, qui Sen. Maximi fuerant.) Quis ille vero Q. Maximus, nisiquam alibi pictus aut fictus? Sed vide, ne rectius legatur, quæque maximi fuerant, hoc est pretiosissimi, quique venire poterant plur. mo.

4. Et tanti.) Malè hoc interpretatur Hotomannus: dicit enim Ci-

cero, esse operæ pretium inspiciendi tabulas: itaque ipsas poscit, n. get. ue.

5. Ut etiam una cum ceteris.) Dicitur una, exulat ferè hodiernis exemplaribus, sed injustè, ut & vocula ita, quæ præcessit.

6. Peræqua proportione cetera.) Sic Victoriana. & seqq. nam exoletæ aqua prop. quod & in Pal. & Gruter. Turnebus lib. VIII. cap. 10. malebat peræqui.

7. Omnium cupidissimorum insanias.) Est ab Cujac. & Historp. antea impress. *omnium cupidissimorum insanias*.

8. In oppidum quopiam.) Ita videtur referendum Gulielmo quòd id reperit in Historpiane: alludatque Cujac. qui *copiam*, vulgè *quopiam*, illepidè.

Tyndaritano patellam, à Nymphodoro Agrigentino turibulum: cum testis ex Sicilia dabo, quem volet, ille eligat, quem ego interrogem de patellis, pateris, turibulis: non modo oppidum nullum, sed ne domus quidem paullo locupletior expers hujus injuriæ reperietur. qui cum in convivium venisset, si quidquam *calatis* adspexerat, manum abstinere, judices, non poterat. Cn. Pompejus est Philo, qui fuit Tyndaritanus. is cenam isti dabat apud villam in Tyndaritano fecit, quod Siculi non audebant. ille, civis Romanus, quod erat, impunitus id se facturum putavit. apposuit patellam, in qua sigilla erant egregia. iste continuò ut vidit, non dubitavit illud in signe ponatium, hospitaliumque deorum, *ex hospitium mensa* tollere. sed tamen, quod antea de istius abstinentia dixeram, sigillis avulsis reliquò argentum sine ulla avaritia reddidit.

49. Quid? 2 Eupolemo Calactino, homini nobili, Lucullorum hospiti ac perfamiliari, qui nunc apud exercitum cum L. Lucullo est, non idem fecit? cenabat apud eum. argentum illi ceterum, purum apposuerat, ne purus ipse relinqueretur; duo pocula non magna, verum tamen cum emblematis. hic, quasi festivum acroama, ne sine colorario de convivio distederet, ibidem convivis inspectantibus, emblemata avellenda curavit. Neque ego nunc istius facta omnia enumerare conor: neque opus est, nec fieri ullo modo potest. Tantummodò uniuscujusque de varia improbitate generis indicia apud vos, & exempla profero. neque enim ita se gessit in his rebus, tanquam *rationem aliquando esset redditurus*: sed profusus ita, quasi aut reus nunquam esset futurus, aut, quò plura abstulisset, eò minore periculo in judicium esset venditurus: qui hæc, quæ dico, jam non occulte, non per amicos, atque interpretes, sed palam de loco superiore ageret, pro imperio, & potestate.

So. Catinam cum venisset, oppidum locuples, honestum, copiosum, Dionysiarum ad se proagorum, hoc est, summum magistratum, vocari jubet. ei palam imperat, ut *omne argentum*, quod apud quemque esset Catina, conquirendum curaret, & ad se transferendum. Philarchum Centuripinum, 3 primum hominem genere, virtute pecunia, non hoc idem juratum dicere audistis sibi istum negotium dedisse, atque imperavisse, ut Centuripinis, in civitate totius Siciliae multo maxima, & locupletissima, omne argentum conquireret, ad ad se comportari juberet? Agryor similiter istius imperio vasa Corinthia 4 per Apollodorum, quem testem audistis, Syracusas deportata sunt. 5 illa verò optima, quod, 5 cum ad Haluntium venisset prætor laboriosus & diligens, 6 ipse in oppidum accedere noluit, quod erat difficili adscensu, atque arduo; Archagathum Haluntinum, hominem non solum domi suæ, sed tota Sicilia in primis nobilem, vocari jussit: ei negotium dedit, ut, quidquid Haluntii esset argenti cælati, aut, si quid etiam Corinthiorum, id omne statim ad mare ex oppido deportaretur. adscendit in oppidum Archagathus homo nobilis, qui à suis & amari, & diligere vellet: ferebat graviter illam sibi ab isto provinciam datam: nec, quid faceret habebat. pronuntiat quid sibi imperatum esset: jubet omnes proferre, quæ haberent. metus erat summus, ipse

enim tyrannus, non discedebat longius: Archagathum, & argentum in lætica cubans ad mare infra oppidum expectabat. quem concursum in oppido factum putatis? quem clamorem? quem porro fletum mulierum? qui viderent; *EQVVM TROIANVM* introducunt, urbem captam esse, dicerent. effert sine thecis vasa, extorqueri alia de manibus mulierum, effringi multorum fores, revelli claustra. Quid enim putatis? *scuta* si quando conquiruntur à privatis in bello, ac tumultu tamen homines inviti dant, et si ad salutem communem dari sentiunt: ne quem putetis sine maximo dolore argentum cælatum domo, quod alter eriperet, protulisse. omnia deferuntur. Cybirata fratres vocantur: pauca improbant: quæ probarent, iis crusta, aut emblemata detrahuntur. Sic Haluntini, *excubis deliciis*, cum argento puro domum reverterunt. Quod unquam judices, hujusmodi everriculum in illa provincia fuit? avertere aliquid de publico quàm obsecrissimè 8 per magistratum solebant: etiam aliquid de privato nonnumquam occulte auferebant: & illi tamen condemnabantur. &, si quaritis, ut iple de me detraham: illos ego accusatores puto fuisse, qui hujusmodi hominum furta odore, aut aliquo vitio pressio vestigio persequantur. Nam nos quidem quid facimus in Verre, quem in luto volutatum *rotis corporis vestigiis* invenimus? permagnus est in eum dicere aliquid, qui præteritis, lætica paulisper deposita, non per præstigia, sed palam per potestatem, uno imperio ostiatim totum oppidum compilarit? At tamen, ut possit se dicere evasisse, Archagatho imperat, ut aliquid illis, quorum argentum fuerat, nummularum, *deus causa*, daret. invenit Archagathus paucos, qui vellent accipere: his dedit. eos nummos tamen ipse Archagatho non reddidit, voluit Romæ petere Archagathus: Cn. Lentulus Marcellinus distulit, sicut ipsum dicere audistis. *RECITA ARCHAGATHI, ET LENTULI TESTIMONIUM*. Et, ne forte hominem existimetis hanc tantam vim emblematum sine causa coacervare voluisse, videte, quanti vos, quanti existimationem populi Rom. quanti leges, & judicia, quanti testes Siculos, negotiatoresque fecerit. posteaquam tantam multitudinem collegerat emblematum, ut ne unum quidem cuiquam reliquisset: 9 instituit officinam Syraculis: in regiam maximam palam artifices omnes, cælatores ac vasculares convocari jubet: & ipse suos compluris habebat. 10 eò conducti magnam horum multitudinem: menses octo continuos opus his non desuit, cum vas nullum fieret, nisi aureum. tum illa, ex patellis, & turibulis quæ vellerat, ita scite in aureis poculis illigabat, 11 ita aptè in scyphis aureis includebat, ut ea ad illam rem nata esse diceretis: ipse tamen prætor, qui sua vigilantia pacem in Sicilia dicit fuisse, in hac officina majorem partem diei cum tunica pulla federe solebat, & pallio. Hæc ego, judices, non audeam proferre, ni vererem, ne forte plura de isto ab aliis in sermone, quàm à me in judicio audisse vos diceretis. Quis enim est, qui de hac officina, qui de vasis aureis, qui 12 de istius pallio, tunica pulla non audierit? quem voles de conventu Syracusanorum virum bonum

1. Non modo oppidum nullum, sed ut demus quidem ulla paullis. (Gr.) Illud ad id addidit suavis Cujac. ac Hittorp. haud tamen ita absurdè Pall. Gruter. edd. vet. nullum: domus nulla paullis, sine sed ut, item quidem.
2. Eupolemo Calactino. Forcè Galatini Pall. tamen & Gruter. Galactinos.
3. Primum hinc. Vulgaris primarium, sed contra edd. vet. & mss. Pall. Gruter. Forcè aditum hinc est emblemata scribè.
4. Per Apollodorum, quem testem. Lambini editiones excludunt Apollodorum, malè.
5. Cum ad Haluntium venisset. Est à Pall. Gruter. edd. antiquis. media ætatis edd. abjicere ad.
6. Ipse in oppidum accedere noluit. Habeo totum istud pro panno librariorum, a sisco purpure Tullianæ. Gifanius tamen locum hunc laudat, quo probet, accedere diei pro ascendere, cujus ad eandem Observationes.
7. Everriculum in illa provincia. Miror non obsecratum P. Manu-rium Hotomano, jubenti seponere hæc lectionem.

8. Per magistratum. Sic quidem mss. Italica. sed Gallicum Cujacii per magistratum; quod non videbatur displicere Golelmio, ut is notaretur, qui bonorum publicæ præesserat auctioni.
9. Inst. officinam Syraculis: in regiam maximam palam. Codex Cujacii ac Gruteri: Inst. officinam Syraculis in regia maximam palam, &c. forsan melius, & sic quoque Hittorpianus.
10. Eò conducti magnam hominum multitudinem. Hittorp. ut concludit, neque aliter Cujac. nisi quod is præterea, magna hominum multitudine: & vero videtur legi posse: in concludit magnam hom. multitudinem: aut magis eò concludit.
11. Ita aptè in scyphis aureis includebat. Excerpta à Cujacii & Hittorpii, scyphis aureis includebat. Golelmus rescribit scyphis; ut Cymbium à Cymbis; ut alia plerique poculorum generis de quo Macrobius lib. v. Saturni. cap. 21.
12. De istius pallio, tunica pulla &c. Pall. Gruter. ed. vet. pallio, pal-la: sine ille sicut.

num nominato. producā. nemo erit, quin hoc se aut vidisse, aut audisse dicat. O tempora, o mores! nihil nimium vetus proferam. Sunt vestrum, iudices, aliquamulti, qui L. Pisonem cognoverunt, huius L. Pisonis, qui prator fuit, patrem. is cum esset in Hispania prator, qua in provincia occisus est, nescio quo pacto, dum armis exercetur, anulus aureus, quem habebat, fractus est, & comminutus. cum vellet sibi anulum facere, aurificem iussit vocari in foro, ad sellam, Cordubæ, & ei palam appendit aurum. hominem in foro sellam iubet ponere, & facere anulum, omnibus presentibus. Nimum fortasse dicet aliquis hunc diligentem. haecenus reprehendat, si quis volet: nihil amplius. verum fuit ei concedendum. filius enim L. Pisonis erat, 57. eius, qui primus de pecuniis repetundis legem tulit. R. idiculum est nunc de Verre me dicere, cum de Pisonem Frugi dixim. verum tamen, quantum interit, videte. iste cum aliquot ab actorum faceret vasa aurea, non laboravit, in modo in Sicilia, verum etiam Romæ in iudicio audiret. ille in auri semuncia totam Hispaniam scire voluit, unde pratori anulus fieret. nimirum, ut hic nomen suum comprobavit: sic ille cognomen. Nullo modo possum omnia istius facta aut memoria consequi, aut oratione complecti genera ipsa cupio breviter attingere: ut hic modo me commouit Pisonis anulus, quod totum effluerat. Quam multis istum putatis hominibus honestis, de digitis anulos aureos abtulisse? numquam dubitavit, quotiens cumque alicujus aut gemma, aut anulo delectatus est. Incredibilem rem dicam, sed tam claram, ut ipsum negaturum non arbitret. Cum Valentio eius interpreti epistola Agrigento allata esset, calu signum iste animadvertit in areola. placuit ei: exquisivit, unde esset epistola: respondit, Agrigento. iste litteras, ad quos solebat, misit: ut is anulus ad se primo quoque tempore afferretur. ita litteris istius, patritamiliis L. Titio cuidam civi Romano anulus de digito detractus est: illa vero ejus cupiditas incredibilis est. nam ut in singula conclavia, quæ iste non modo Romæ, sed in omnibus villis habet, tricenos lectos optime stratos cum ceteris ornamentis convivii quæretet, nimum multa comparare videretur. nulla domus in Sicilia locupletis fuit, ubi iste non texturipum instituerit. 58. Mulier est Segestana, perdives, & nobilis, Lamia nomine. per triennium isti plena domo telarum, stragulam vestem confecit: nihil nisi conchylio tinctum. Attalus, homo pecuniosus, Neri, Lyso, Lylibæi; Critolauus Ennæ; Syraculis Aeschrio, Cleomenes, Theomnastus; Pelori Archonides, Megistus. vox me citius defecerit, quam nomina. Ipse dabat purpuram tantum, amici operas, credo. jam enim non libet omnia criminari, quasi hoc mihi non satis sit ad crimen, habuisse tam multum, quod daret: voluisse deportare tam multa: hoc denique, quod concedit, amicorum operis esse in hujuscemodi rebus usum. Jam vero lectos aratos, & candelabra ænea num cui, præter istum, Syraculis per triennium facta esse existimatis? Emebat, credo. Sed tantum vos certiores, iudices, facio, quid iste in provincia prator egerit, ne cui forte nimum negligens fuisse videatur, neque se satis, cum potestatem habuerit, instruxisse & ornasse. Venio nunc non jam ad furtum, non ad avaritiam, non ad cupiditatem, sed ejusmodi facinus, in quo omnia nefaria contineri mihi atque inesse videantur: in quo dii immortales violati, existimatio atque auctoritas nominis populi Romani imminuta, hospitium spoliatum

ac proditum, ab alienati scelere istius à nobis omnes reges amicissimi, nationesque, quæ in eorum regno, ac ditione sunt. Nam reges Syriæ, regis Antiochi filios pueros, scitis Romæ nuper fuisse: qui venerant non propter Syriæ regnum: nam id sine controversia obtinebant, ut à patre, & a majoribus acceperant: sed regnum Ægypti ad se, & ad Selenen, matrem suam, pertinere arbitrabantur. 3. Hi ipsi posteaquam temporibus Resp. exclusi, per senatum agere quæ voluerant, non potuerunt, in Syriam, in regnum patrium profecti sunt. eorum alter, qui Antiochus vocatur, iter per Siciliam facere voluit, itaque isto pratore venit Syraculis. hic Verres hereditatem sibi venisse arbitratus est, quod in ejus regnum, ac manus venerat is, quem iste & audierat multa secum præclara habere, & suspicabatur. mittit homini munera satis large: 4. hæc ad usum domesticum, vini, olei quod visum erat: etiam tritici, quod satis esset, de suis decumis. deinde ipsum regem ad cenam vocavit. exornat amplè, magnificeque triclinium: exponit ea, quibus abundabat, plurima ac pulcherrima vasa argentea. namque hæc aurea nondum fecerat. omnibus cenat rebus instructum: & paratum ut sit convivium. Quid multa? Rex ita discessit, ut & istum copiosè ornatum, & se honorificè acceptum arbitraretur, vocat ad cenam deinde ipse pratorum: exponit suas copias omnes, multum argentum, non pauca etiam pocula ex auro, quæ, ut mos est regis, & maxime in Syria, gemmis erant distincta clarissimis. Erat etiam vas vinarium ex una gemma pergrandi, trulla excavata, manubrio aureo. de qua, credo, satis idoneum, satis gravem testem, Qu. Minucium dicere audistis. iste unum quodque vas in manus sumere, laudare, mirari. Rex gaudere, pratorum populi Romani satis jucundum, & gratum illud esse convivium. posteaquam inde discessum est, cogitare iste nihil aliud (quod ipsa res declaravit) nisi, quemadmodum regem ex provincia spoliatum, expulsumque dimitteret. mittit rogatum vasa ea, quæ pulcherrima apud illum viderat: ait se suis cælatoribus velle ostendere. Rex, qui istum non nosset, sine ulla suspitione libentissimè dedit. Mittit etiam trullam gemmeam rogatum: velle se eam diligentius considerare. ea quoque ei mittitur. Nunc reliquum, iudices, attendite, de quo & vos audistis, & populus Romanus non nunc primum audiet: & in exteris nationibus usque ad ultimas terras pervagatum est. Candelabrum è gemmis clarissimis, opere mirabili perfectum, reges hi, quos dico, Romam cum attulissent, ut in Capitolio ponerent: quod nondum etiam perfectum templum offenderant, neque ponere potuerunt, neque vulgo ostendere, ac proferre voluerunt: ut & magnificentius videretur, cum suo tempore in sella Jovis Opt. Max. poneretur: & clarius, cum pulchritudo ejus recens ad oculos hominum, atque integra perveniret. statuerunt id secum in Syriam deportare: ut, cum audissent simulacrum Jovis Optimi Maximi dedicatum, legatos mitterent, qui cum ceteris rebus illud quoque eximium, atque pulcherrimum donum in Capitolium afferrent. Pervenit res ad istius aureis, nescio quomodo nam rex celatum voluerat: non quo quidquam metueret, aut suspicaretur, sed ut ne multi illud ante 6. perciperent oculis, quam populus Romanus. Iste petit à rege, & eum pluribus verbis rogat, ut id ad se mittat: cupere se dicit inspicere, neque se aliis videndi potestatem esse facturum. Antiochus, qui animo & puerili esset, & regio, nihil de istius improbitate

1. Quid non occidit in Sicilia? Emendatio est à Moreti libro III. cap. 8. variat. lect. affirmatque Lambinus existare in suis mss. bene, nostri tamen accedunt vulgatis, quin non, &c.

2. Attalus homo pecuniosus, Neri, Lyso, Lylibæi, &c. Auctor hujus lectionis Turnebus lib. VIII. cap. 10. Advers. è vestigiis mss. vulgo enim, pecuniosus, nec vulgo Lylibæi.

3. Ne ipsi postquam temporibus Resp. Obtemperavi Hitto. ac C. in quibus ita erat: non ut in hodie vulgatis: Ne postquam tempo-

ribus populi Rom.

4. Hæc ad usum domesticum. Supervacua hæc particula hæc. mallem transferre infra, ponique ante di. suis decumis. sic enim Cujac. & Hitto. non ut vulgo, de his die.

5. Ad ultimas terras pervagatum est. Non omnino inepte par illud liborum pervagatum est.

6. Perciperent oculis. Malim cum Hitto. præcipere.

bitate suspicatus est imperat suis, ut id in pratorium involutum quam occultissime deferrent. quod posteaquam attulerunt, involucrisque rejectis constituerunt: iste clamare cepit, dignam rem esse regno Syria, dignum regio munere, dignam Capitolio. Etenim erat eo splendore, qui ex clarissimis, & plurimis gemmis esse debebat: ea varietate operum, ut ars certare videretur cum copia: ea magnitudine, ut intelligi posset, non ad hominum apparatus, sed ad amplissimum templi ornamentum esse factum.

2. quod cum satis jam perspexisse videretur, tollere incipiunt, ut referent. Ite ait, se velle illud etiam, atque etiam confiderare: nequaquam se esse satiatum. jubet illos discedere, & candelabrum relinquere. Sic illi tum inanes 66ad Antiochum revertuntur. Rex primo nihil mesuere, nihil suspicari, dies unus, alter, plures: non refertur. Tum mitrit res ad istum, si sibi videtur, ut reddat. Jubet ite postertus ad se reverti, mirum illi videri, mitrit iterum, non redditur. Ipse hominem appellat: rogat, ut reddat. Os hominis, insignemque impudentiam cognoscit. Quod sciret, quodque ex ipso rege audisset in Capitolio esse ponendam: quod Jovi Optimo Maximo, quod populo Romano servari videret, id sibi ut donaret, rogare, & vehementer petere coepit. Cum ille se & religione Jovis Capitolini, & hominum existimatione impediri diceret, quod multae nationes testes essent illius operis, ac muneris: iste homini minari accerrime coepit. Ubi videt cum nihilo magis minis, quam precibus permoveri: regentem hominem de provincia jubet ante noctem decedere: ait se compe-

67. ruisse, ex ejus regno piratas in Siciliam esse venturos: Rex maximo conventu Syraculis, in foro, ne quis forte me in crimine obscuro versari, atque affingere aliquid suspitione hominum arbitretur, in foro, inquam, Syraculis stans, ac deos, hominesque contestans, clamare coepit, candelabrum factum esse gemmis, quod in Capitolium missurus esset, quod in templo clarissimo populo Romae monumentum suae societatis, amicitiaeque esse voluisset: id sibi C. Verrem abstulisse: de ceteris operibus ex auro, & gemmis, quae sua penes illum essent, se non laborare: hoc sibi eripi, miserum esse, & indignum. id est antea jam munitis, & cognitione sua, fratrisque sui, consecratum esset: tamen tum se in illo conventu civium Romae dare, donare, dicere, consecrare Jovi Opt. Max. testemque ipsum Jovem suae voluntatis, ac religionis adhibere. Quae vox? quae latera? quae vires hujus unius criminis quae in omnia posuit sustinere? Rex Antiochus, qui Romae ante oculos omnium nostrum biennium fere comitatu regio, atque ornata fuisset: is cum amicis, & sociis populi Romae esset amicitissimo patre, avo, majoribus, antiquissimis, & clarissimis regibus, opulentissimo & maximo regno, praecipis

68. provincia populi Romae exturbatus est. Quemadmodum hujus tui facti famam in regna aliorum, atque in ultimas terras perventuram putasti, cum audierint, si praetore populi Romani in provincia violatum regem, spoliatum hospitem, ejectum socium populi Romae, atque araicum? Nomen vestrum, populi Romae odio, atque acerbitati scitote nationibus exteris, judices, futurum, si istius hae tanta injuria impunita discesserit: sic omnes arbitrabuntur, praesertim cum hae omnino fama de nostrorum hominum avaritia, & cupiditate percrebuerit, non istius solius hoc esse facinus, sed eorum etiam, qui approbaverunt. Multi reges, multae liberae civitates, multi privati opulenti, ac potentes habent profecto in animo Capitolium sic ornare, ut

templi dignitas, imperiique nostri nomen desiderat. qui si intellexerint, interverso regali hoc dono, graviter vos tulisse: grata fore vobis, populoque Romae sua studia, ac dona arbitrabuntur. sin hoc vos in rege tam nobili, in re tam eximia, in injuria tam acerba, neglexisse audierint: non erunt tam amentes, ut operam, curam, pecuniam impendant in eas res, quas vobis gratis fore non arbitrentur.

hoc loco, Quae Carule, te appello. loquor enim de tuo clarissimo, pulcherrimoque monumento: non iudicis solum severitatem in hoc crimine, sed prope inimici, atque accusatoris vim suscipere debes. tuus est enim honos in illo templo, senatus populi Romae beneficio: tui nominis aeterna memoria simul cum templo illo consecratur. tibi haec cura suscipienda, tibi haec opera sumenda est, ut Capitolium, quomodo magnificentius est restitutum, sic copiosius ornatum sit, quam fuit: ut illa flamma divinitus extitisse videatur, non quae deleat Jovis Opt. Max. templum, sed quae praeclearius, magnificentiusque deposceret. Audi-

70. sti, Quae Minucium Rufum dicere, domus suae diversarium esse Antiochum regem Syraculis: se illud scire ad istum esse delatum: se scire non redditum, audisti, & audies omni e conventu Syraculano, qui ita dicant, se se audientibus, illud Jovi Opt. Max. dicatum esse ab rege Antiocho, & consecratum. Si iudex non esses, & haec ad te delata res esset: te potissimum hoc persequi te petere te agere oporteret. Quare non dubito, quo animo iudex hujus criminis esse debeas, qui apud alium iudicem multo acrior, quam ego sum, actor, accusatorque esse deberes. Vobis autem,

71. iudices, quid hoc indignius, aut quid minus ferendum videri potest? Verresne habebit domi suae candelabrum Jovis Opt. Max. e gemmis, auroque perfectum? cujus fulgore collucere, atque illustrari Jovis Opt. Max. templum oportebat, id apud istum in ejusmodi convivii constituetur, quae domesticis stupris, flagitiisque flagrabunt? In istius lenonis turpissimi domo simul cum ceteris Chelidonis hereditariis ornamentis, Capitolii ornamenta ponentur? Quid huic sacri unquam fore, aut quid tuisse religiosi putatis, qui nunc tanto scelere se obstrictum esse non sentiat?

qui in iudicium veniat, ubi ne precari quidem Jovem Opt. Max. atque ab eo auxilium petere more omnium possit? a quo etiam dii immortales sua repetunt in eo iudicio, quod hominibus ad suas res repetundas est constitutum. Miramur Athenis Minervam, Deli Apollinem, Junonem Sami, Pergae Dianam, multos praeterea ab isto deos tota Asia, Graeciaeque violatos, qui a Capitolio manus abstinere non potuerint? quod privati homines de suis pecuniis ornant, ornaturique sunt, id C. Verres ab regibus ornari non est passus. Itaque hoc nefario scelere concepto, nihil posse tota

72. in Sicilia neque sacri, neque religiosi esse duxit, ita se in ea provincia per triennium gessit, ut ab isto non solum hominibus, verum etiam diis immortalibus bellum indictum putaretur. Segesta est oppidum perveius in Sicilia, iudices, quod ab Aenea fugiente a Troja, atque in haec loca veniente, conditum esse demonstrant. Itaque Segestani non solum perpetua societate, atque amicitia, verum etiam cognatione se cum populo Romano conjunctos esse arbitrantur. Hoc quondam oppidum, cum illa civitas cum Purnis suo nomine, ac sua sponte bellaret, a Karthaginensibus 4 vi captum, atque deletum est: omniaque, quae ornamento urbi esse possent, Karthaginem sunt ex illo loco deportata. fuit apud Segestanos ex arte simulacrum Dianae, cum iumma atque antiquissima praeditum religione, tum singulari opere, artificioque perfectum, hoc translatum Karthaginem,

locum

1. Et plurimas gemmas.] Hlitorp. Cujac. Grut. pulcherrimis, Pal. prim. pulcherrimis.
2. Quidcum satis jam, &c.] Vocula, Quod non comparat in cod. Cujaciano, neque desideratur.

3. Tum mitrit res ad istum.] Vocula rex abest Cujac. & jucundius se audiat.
4. Si iudex non esses, &c.] Ita Manut. at Victorius, at edd. priores, as Pall. & Gruter. desultum est. quod non video cur alteri cedere debeat.

locam tantum hominesque mutarat: religionem quidem
 pristinam conservabat, nam propter eximiam pulchritu-
 dinem, etiam hostibus digna, quam sanctissime colerent, vi-
 73 debatur. aliquot saeculis post. P. Scipio bello Punico tertio
 Karthaginem cepit, qua in victoria (videte hominis vir-
 tutem, & diligentiam, ut & domesticam praclarissimam virtutem
 exemplis gaudeatis, & eo majore odio dignantissimi incredi-
 bilem audaciam judicetis) convocatis Siculis omnibus,
 quod diutissime, sapissimeque Siciliam vexaram à Kartha-
 giniensibus cognorant, jubet omnia conquiri: pollicetur,
 sibi magnae curae fore, ut omnia civitatibus, quae cujusque
 fuissent, restituerentur. Tum illa, quae quondam fuerant
 Himera sublata, de quibus antea dixi, Thermitas sunt
 reddita: tum alia Gelenibus, alia Agrigentinis; in quibus
 etiam ille nobilitatis, quem crudelissimus omnium tyran-
 norum Phalaris habuisse dicitur, quo viros, supplicii cau-
 sa, demittere homines, & subicere flammam solebat,
 quem taurum Scipio cum redderet Agrigentinis, dixisse
 dicitur: *AEQVUM ESSE illos cogitare, utrum esset Siculis*
utilius, suisve servire, an populo Romano obtemperare:
 cum idem monumentum & domestica crudelitas, & no-
 74 strae manifestudinis haberent. Illo tempore Segestanis
 maxima cum cura haec ipsa Diana, de qua dicimus, reddi-
 tur: repeditatur Segestam: in suis antiquis sedibus summa
 cum gratulatione civium, & laetitia reponitur. 1. Haec
 erat postra Segestae, sane excelsa in basi: in qua grandibus
 litteris P. AFRICANI nomen erat incisum, eumque KAR-
 THAGINE CAPTA RESTITVISSA, prescriptum, colebatur:
 a civibus: ab omnibus advenis videbarur. cum quorsor
 effem, nihil mihi ab illis est demonstratum prius. Erat
 admodum ampla, & excelsum signum cum stola: ve-
 rumtamen inerat in illa magnitudine atas, atque habitus
 virginalis, sagitte pendebant ab humero: sinistra manu re-
 75 tinebat arcum: dextra ardentem facem praeferebat. Hanc
 cum iste iacrorum omnium hostis, religionumque prado
 vidisset: quasi illa 2. ipsa face percussus esset, ita flagra-
 re cupiditate, atque amentia coepit. imperat magistrati-
 bus iste, ut eam demojiantur, & sibi dent: nihil sibi gra-
 tius ostendit futurum, illi vero dicere, id sibi nefas esse: se-
 que cum summa religione, tum summo metu legum, & ju-
 diciorum tenent, ille tum petere ab illis, tum minari, tum
 spem, tum metum ostendere. Opponebant illi interdum
 nomen Africani: 3. doctum populi Romani illud esse di-
 cebant: nihil se in eo potestatis habere, quod imperator
 clarissimus, nibe hostium capta, 4. monumentum victoriae
 76 populi Rom. esse voluisset. Cum iste nihilo remissius,
 atque etiam multo vehementius instaret quotidie: res agi-
 tur in senatu. vehementer ab omnibus reclamatur. Itaque
 illo tempore, ac primo istius adventu pernegatur. postea,
 quidquid erat operis in navis, remigibusque exigendis, in
 frumento imperando, Segestanis, praeter ceteros, imponebat
 aliquanto amplius, quam ferre possent. praeterea magistra-
 tus eorum evocabat: optimum quemque & nobilissimum
 ad se arcebat: circum omnia provinciae fora saepebat:
 singillatim unicuique calamitati fore se denuntiabat:
 5. universam se funditus illam eversum esse civitatem
 minabatur. Itaque aliquando, multis malis, magnoque
 metu victi Segestani, pratoris imperio parendum esse decre-

verunt. magno cum luctu, & gemitu totius civitatis, mul-
 tis cum lacrymis, & lamentatione virorum, mulierum-
 que omnium simulacrum Dianae tollendum locatur.
 6. Videte quanta religione fuerit. apud Segestanos re-
 perum esse. iudices, scitote neminem, neque liberum, ne-
 que servum, neque civem, neque peregrinum, qui illud si-
 gnum auferet attingere. Barbaros quosdam Lalybeo
 7. scitote advocatos esse operarios. hi denique illud, ignora-
 totius negotii, ac religionis, mercede accepta, sustulerunt,
 quod cum ex oppido exportaretur, quem conventum mu-
 lierum factum esse arbitramini? quem sicutum majorum
 natu? quorum nonnulli etiam illum diem memoria te-
 nebant, cum illa eadem Diana Segestam, Karthagine re-
 vecta, victoriam populi Romani reditu suo nuntiasset.
 Quam dissimilis hic dies illi tempore videbatur? tum im-
 perator populi Romani vir clarissimus, deos patrios repa-
 tabat Segestanis, ex urbe hostium recuperatos. nunc ex ur-
 be sociorum patrios eiusdem populi turpissimos, atque im-
 purissimos, eosdem illos deos nefario scelere auferbat.
 Quid hoc tota Sicilia est clarius, quam & omnes Segesta-
 nas matrones, & virgines convenisse, cum Diana expor-
 taretur ex oppido? unxisse unguentis? complexisse coro-
 nis, & floribus? tunc, odoribusque incensis usque ad agri
 sineis profectas esse? Hanc tu tantam religionem si tum in 78
 imperio propter cupiditatem, atque audaciam non peri-
 melebas; ne nunc quidem in tanto tuo, liberorumque
 tuorum periculo perhorrescis? Quem tibi aut hominem,
 invitis diis immortalibus, aut veo deum, tantis eorum re-
 ligionibus violatis, auxilio futurum putas? Tibi illa Dia-
 na in pace, atque in otio religionem nullam attulit? quae
 cum duas urbes, in quibus locata fuerat, captas, incensa-
 que vidisset, bis ex duorum bellorum flamma, ferroque
 servata est: quae Karthaginensium victoria, loco mutato,
 religionem tamen non amisit? P. Africani virtute religionem
 simul cum loco recuperavit. Quo quidem scelere suscepto,
 cum inanis esset basis, & in ea P. Africani nomen in sum-
 tes indigna, atque intoleranda videbatur omnibus, non
 solum religiones esse violatas, verum etiam P. Africani,
 viri fortissimi, rerum gestarum gloriam, memoriam virtu-
 tis, monumenta victoriae, C. Verrem sustulisse. Quod cum 79
 isti renuntiaretur de basi ac litteris, existimavit homines
 in oblivionem totius negotii esse venturos, si etiam basim,
 tanquam indicem sui sceleris, sustulisset. Itaque tollendam
 istius imperio locaverunt: quae vobis locatq; ex pu-
 blicis Segestanorum litteris prioris actione recitata est. Te
 nunc, P. Scipio, te, inquam, lectissimum, ornatissimum-
 que adolecentem appello: abs te officium tuum, debi-
 tum generi, & nomini requiro, & flagito. Cur pio isto,
 qui laudem, honoremque familiae vestrae deperculatus est,
 pugnas? cur eum defensum esse vis? cur ego tuas partes
 suscipio? cur tuum onus sustineo? M. Tullius P. Africani
 monumenta requirit: P. Scipio cum, qui illa sustulit, de-
 fendit, cum mos à majoribus traditus sit, ut MONUMENTA
 8. MAJORUM, ita suorum quisque defendat, ut ea ne orna-
 ri quidem nomine alieno sinat: tu illi aderis, & qui non
 obtulit aliqua ex parte monumenta P. Scipionis, sed fun-
 9. ditus sustulit, ac deletit? Quisnam igitur, per deos im-
 mortales, tuebatur P. Scipionis memoriam mortui? quis
 nonu-

1. Haec erat postra Segestae.) Pall. Gruter. ed. vet. reposta: ut fore sus-
 piceret triadent hanc verborum esse à benignitate scribarum.
 2. Ipsa face percussus.) Bellè; neque aliter miss. nostri. Incept. Curio
 permissus, alii permissus.
 3. Dianam populi. Ps. id esse dicunt.) Abs est ab Hitorp. & Cujac. de-
 mon. raste inquit Gualtemus.
 4. Monumentum istius.) Hitorp. excerpta, excludunt pop-
 Rom. placetque Gualtemus, cum implet Cicero paulo post. eandem
 hanc Dianam nomine istius monumentum.) Hitorp. P. Africani.
 5. Universam se funditus illam eversum esse civitatem.) Puta Gualtemus melius, universi, quod
 in Cujac. atque Hitorp. nisi tamen veritas exillimus auctoris, ut

respondeat illi singillatim. & corrumpti facillime potuit in universam.
 6. Videte quanta religione fuerit.) Non abhorreo ab Cujac. & Hitorp.
 religio fuit, quod item recepit Lambinus.
 7. Scitote advocatos esse operarios.) Biga eadem addebat, nihil peius. ac
 Gruteri m. controvērsiam movet illi scitote, tanquam inculcatum ex
 his quae praecesserant. & poterat sane subintelligi.
 8. Omnes Segestanas matrones.) Pal. pr. & Grut. Segestanas. Cujac. &
 Hitorp. Segestanas. quod malum.
 9. Qui non obtulit.) Sic nostri, sic etiam omnes: conjiciebat Hote-
 manus, absterit, aut absterit: Cujac. liber servat absterit: quod Gual-
 temus annotavit, tanquam dignum de quo deliberaretur: est profecto.

mortui? quis monumenta, atque indicia virtutis *si tu ea ro-
linguis*, ac deseris? neque solum spoliarum illa pati, sed
etiam eorum spoliatorem, vexatoremque defendes? ad-
sunt Segestani, clientes tui, socii populi Rom. atque amici:
certio em te faciunt, P. AFRICANVM, Karthagine de-
lecta, simulacrum Dianæ maioribus suis restituisse: idque
apud Segestanos, ejus imperatoris nomine positum, ac de-
dicatum fuisse: hoc Verrem demolendum, & asportan-
dum, nomenque omnino P. Scipionis de eadem, tollen-
dumque curasse: orant te, atque obsecrant, ut sibi *religio-
nem*, generi tuo *laudem*, gloriamque redditas; ut, quod ex
urbis hostium per P. Africanum recuperavit, id per te ex
prædonis domo conservare possint. Quid aut his respon-
dere honeste potes, aut illi facere, nisi ut te, ac fidem
tuam implorent? adfunt, & implorant, potes domesticæ
laudis amplitudinem, Scipio, tueri, potes: optima in te
sunt, quæ aut fortuna hominibus, aut natura largitur,
non præcepto fructum officii tui, non alienam mihi lau-
dem appero: non est pudoris mei, P. Scipione, & floren-
tissimo adolescente, viro, & moluani, me propugnato-
rem monumentorum P. Scipionis, defensoreque profiteri
83. Quam ob rem si suscipis domesticæ laudis patrocinium,
me non solum filere de vestris monumentis oportebit,
sed etiam lætari, P. Africanus ejusmodi esse fortunas mor-
tui, ut ejus honores ab iis, qui ex eadem familia sunt, de-
fendatur, neque ullum adventitium requiratur auxilium.
Sin filius amicitia te impediet: si hoc, quod abs te po-
tulo, minus ad officium tuum pertinere arbitrare: suc-
cedam ego vicarius tuo muneri: suscipiam patris, quas
alienas esse arbitrabor, & ne ista præclara nobilitas defi-
nat queri, POPULVM R. hominibus 2 novis, atque indu-
striis libenter honores mandare, semperque mandasse.
3 Non est querendum, in ea civitate, quæ propter virtu-
tem omnibus nationibus imperat, *veritatem plurimum posse*.
Sit apud alios imago P. Africanus: ornentur alii, mortui
virtute, ac nomine, talis ille vir fuit: ita de populo Rom.
meritus est, ut non uni familia, sed universæ civitati com-
mendatus esse debeat. Est aliqua mea pars virilis, quod
ejus civitatis sum, quam ille amplam, illustrem, claram-
que reddidit: præcipue quod in his artibus pro mea parte
verior, quarum ille princeps fuit, aequitate, industria,
temperantia, defensione miserorum, odio improborum:
quæ *egregio studiorum*, & artium, propemodum non minus
est conjuncta, quam ista, qua vos delectamini, *genus*, &
84. *nomini*. Repeto abs te, Verres, monumentum P. Africanus:
causam Siculorum, quam suscepi, relinquo: judicium de
pecuniis reperendis ne sit hoc tempore: Segestanorum
injuriæ negligantur: basis P. Africanus restituatur: nomen
invictissimi imperatoris incidatur: signum pucherrimum
5 Karthagine captum reponatur. Hæc abs te non Si-
culorum defensor, non tuus accusator, non Segestani pos-
tulant: sed is, qui laudem, gloriamque P. Africanus tu-
entiam, conservandamque suscepit. Non vereor, ne hoc
officium meum P. Servilio judici non probem, qui cum
res maximas gesserit, 5 monumentaque harum rerum
maximè constituat, atque in his elaborat, profectò volet
hæc non solum *sua posteris*, verum etiam omnibus viris
fortibus, & bonis civibus defendenda, non spolianda im-
probis tradere. Non vereor, ne tibi, Q. Catule, displi-
ceat cujus amplissimum in orbe terrarum, clarissimum.

que monumentum est, quàm plurimos esse *custodes monu-
mentorum*, & putare OMNES BONOS alienæ gloriæ defen-
sionem ad officium suum pertinere. Et quidem ceteris
83. istius furtis, atque flagitiis ita moveor, ut ea reprehenden-
da tantum putem: hic verò tanto dolore afficio, ut
nihil mihi indignius ferendum videatur. Verres Africanus
monumentis domum suam, plenam stupri, plenam flagi-
tium, plenam dedecoris, ornabit? Verres temperatissimi,
sanctissimi viri monumentum, Dianæ simulacrum
virginis, in ea domo collocabit, in qua semper meretri-
cium, & lenonumque flagitia versantur? At hoc solum
84. Africanus monumentum violasti? quid? à Tindaritanis
non ejusdem Scipionis beneficio positum simulacrum
Mercurii, pulcherrimè factum, sustulisti? At quemadmo-
dum, dii immortales? quàm audacter! quàm libidinosè
quàm impudenter! audistis nuper dicere legatos Tinda-
ritanos, homines honestissimos, ac principes civitatis:
Mercurium, qui sacris anniversariis apud eos, ac summa re-
ligione colebatur, quem P. Africanus, Karthagine capta,
Tindaritanis non solum suæ *victoriae*, sed etiam illorum *fidei*,
secretatibusque monumentum, atque indicium dedisset, hujus
vi, & eleie, imperioque esse sublatum, qui ut primum in
illud oppidum venit, statim, tanquam ita fieri non solum
oportere, sed etiam necesse esse, tanquam hoc senatus
mandasset, popululque Rom. jussisset: ita continuo, si-
gnum ut demolerentur, & M. Stanam deportarent, impetra-
vit. Quod cum illis, qui aderant, indignum; qui audie-
85. bant, incredibile videretur: non est ab isto, primo illo ad-
ventu, perseveratum discedens mandata Proagoro Sopatro,
cujus verba audistis, ut demoleretur, cum recussaret, vehe-
menter *monatur*, ita tum ex illo oppido proficiscitur, Pro-
agorus refert rem ad senatum: vehementer undique re-
clamatur, ne multa: iterum iste aliquantò post ad illos ve-
nit, quærit continuo de signo, respondetur ei senatum non
permittere: poenam capitis constitutam, si in usum senatus
quisquam attigisset: simul religio commemoratur. Tum
iste: *Quam mihi religionem narras? quam poenam? quem sena-
tum?* vivum te non relinquam: moriere virgis, nisi signum
traditur. Sopater iterum flens 7 ad senatum desert istius
cupiditatem, minasque demonstrat. Senatus Sopatro re-
sponsum nullum dat, sed commotus, perturbatusque dis-
cedit. Ille prætoris accessit nuntio, rem demonstrat:
negat ullo modo fieri posse. Atque hæc (nihil enim præ-
mittendum de istius impudentia videtur) agebantur in
conventu palam de sella, ac de loco superiore. Erat hiems
86. summa, tempus, ut ipsum Sopatrum dicere audistis, perfrigi-
da; imber maximus: cum iste imperat licitoribus, ut So-
patrum de porticu, in qua ipse sedebat, præcipitem in fo-
rum dejiciant, nudumque constituent. Vix erat hoc pla-
ne etiam impetatum, cum illum spoliatum, stipatumque
licitoribus videres, omnes ideò putabant, ut miser, atque
innocens, *virgibus caderetur*, fessellit hæc homines opinio,
virgis iste caderet sine causa socium populi Rom. atque
amicum? non usque eò improbus: non omnia sunt in eo
uno vitia: numquam fuit crudelis. leniter hominem, ele-
menterque accepit. Equestris sunt medio in foro Marcellorum
statuæ, sicuti ferè ceteris in oppidis Siciliæ: ex
quibus iste C. Marcelli statuam delegit: ejus officia in illa
civitate, totaque provincia *recentissima* erant, & maxima in
ea Sopatrum, hominem tum domi nobilem, tum sum-

Y

mo

1. Ne ista præclara nobilitas, &c.) Ne, an confirmantis sit, an infir-
mantis.
2. Novis atque industriis.) Lambinus suavis codicis Gulielmii abje-
cit copulam atque, quod nullo modo ausu imitari. Gulielmii consi-
ciebat *novis*.
3. Non est querendum.) Non video, quomodo hæc bellè coherentem
cum præcedenti, debet sequi: quoniam quid quæsi est, quid quis meriti
queratur, in *recedenti* &c.
4. Carthagine captum reponatur.) P. Manutius & Lambinus, Cartha-
gine capta recuperatum reponatur.

5. Monumentaque verum maxime constituent.) Forsan quam maxime consti-
tam Pell. & Gruer. & edd. vet. tam maxime. Cujac. cum quam maxime
Fulvianus, *novis maxime*.
6. Lenonum flagitia versantur.) Gifanuis ad Lucretium in voce *Trivias*
refert veterem codicem suum non agnoscere illud *versantur*, habent tam-
men nostri omnes, & edd. vet.
7. Ad senatum desert istius cupid.) Cujacii libet rem *desert*: istius cu-
pid. &c. non reprehendo, sed mox plane mihi supervacuum videtur
rem *desertisse*: tanquam pætos legendum sit, *nuntius, atque illa*, &c.
1. Cæ

mo magistratu præditum, divitiarum, ac deligari jubet.

87. quo cruciatus si affectus, venire in mentem necesse est omnibus, cum esset victus *nudus in ære*, in imbrum, in frigore, neque tamen finis huic injuriæ, crudelitatisque fiebat, donec populus, atque universa multitudo, atrocitate rei, misericordiam commota, senatum clamore coegit, ut ei simulacrum illud Mercurii polliceretur. clamabant forte, ut res æsa dii immortales ulciscerentur; hominem interea perire innocentem non oportere. Tum frequens senatus ad istum venit: pollicetur signum. Ita Sopater de statua C. Marcelli, cum jam pæne obriguisset, vix vivus auferitur. Non possum dispositè istum accusare, si cupiam: opus est non solum ingenio, verum etiam artificio quodam linguari. Unum hoc crimen videtur esse, & à me pro uno ponitur, de Mercurio Tindaritano; plura sunt. sed ea quo pacto distinguere, ac separare possim, nescio. est *peculiarium captarum*, quod signum à sociis pecuniarum magna sustulit, est *peculatus*, quod publice populi Romæ signum, de præda hostium captum, positum imperatoris nostri nomine, non dubitavit auferre. est *maiestatis*, quod imperii nostri gloriæ, rerumque gestarum monumenta evertere, atque asportare ausus est. est *colæsi*, quod religiones maximas violavit. est *crudelitas*, quod in hominem innocentem, in socium nostrum, atque amicum, non solum ac singulare supplicii genus excogitavit. Illud vero quid sit, jam non quo dicere: quo nomine appellem, nescio, quod in C. Marcelli statua. Quid est hoc? patroni ne quod erat? quid tum? quod id spectat? utrum ea res ad opem an ad calamitatem clientium, atque hospitium valere debebat? an ut hoc ostenderes, contra vim tuam, in patris prædidi nihil esse? quis hoc non intelligeret, IN IMPROBI præsentis imperio majorem esse vim, quam in bonorum absentium patrocinio? an vero ex hoc illa tua singularis significatur insolentia, superbia, contumacia? detrahere videlicet aliquid de te amplitudine Marcellorum putasti. itaque nunc Siculorum Marcelli non sunt patroni: Verres in eorum locum substitutus est.

89. Quam in te tantam virtutem esse, aut dignitatem arbitratu es, ut conarere clientelam tam illustrem, tam splendide provinciam, transducere ad te, auferre à certissimis, antiquissimisque patronis? Tu ista stultitia, nequitia, inertia, non modo totius Siciliæ, sed unius tenuissimi Siculi clientelam tueri potes? tibi Marcelli statua pro patulo in clientis Marcellorum fuit? tu ex illius honore in eos ipsos, qui honorem tuis statuis fore arbitrare? an vero id, quod accidit? Nam Tindaritano statuam istius, quam sibi propter Marcellum, alio re etiam basi poni iusserat, deturbarunt, simulacrum successum isti audierunt. Dedit igitur tibi fortuna Siculorum C. Marcellum iudicem, ut, cuius ad statuam Siculi, te prætor alligabantur, ejus religioni te eundem vinculum, adstrictumque dedamus. Ac primò, iudices, hoc signum Mercurii dicebat iste Tindaritanos C. Marcello huic Æternino vendidisse: atque hoc sua causa etiam Marcellum ipsum sperabat esse dicturum: quod mihi nunquam verisimile visum est, adolescentem illo loco natum, patronum Siciliæ, nomen suum isti ad translationem criminis commodaturum. Verumtamen ita res mihi tota prævisa, atque præcauta est, uti, si maximè esset inventus, qui in se suscipere istius culpam, crimenque cuperet: tamen is proficere nihil posset, eos enim testis deduxi, & eas litteras deportavi, ut de istius facti dubium nemini esse posset. publicæ litteræ sunt, deportatum esse Mercurium Messanæ summi publico, dicunt.

1. *Clamabant forte.* Dicitur *clamabant*, habetur mihi pro librarij additamento.

2. *Evertere atque asportare.* Gulielmus conjecit; *evertere*.

3. *Verisimile visum.* Sic Nonius, servatque Cujac. atque Hitzorp. namque vulgata *visum*.

quanti; præfuisse huic negotio publicè legatum Foleam, quid? is ubi est? præfatus est: testis est. Proagoni Sopatri iussu. Quis est hic? qui ad statuam adstrictus est. Quid? is ubi est? testis est, vidistis hominem, & verba ejus audistis. Demolendum curavit Democritus gymnasiarchus, quod is eo loco prætor. Quid? hoc nos dicimus? immò verò ipse prætor: Romæ nuper ipsum esse pollicetur, sese id signum legatis esse redditurum, si ejus rei *testificatio* *videretur*, cautumque esset, eos testimonium non esse dicturos. Dixit hoc apud vos Zosippus, & Hismenias, homines nobilissimi, & principes Tindaritano civitatis. Quid? Agrigentino nonne ejusdem P. Scipionis monumentum, signum Appollinis pulcherrimum, cuius in femine, litterulis minutis argenteis nomen Myronis erat inscriptum, ex Æsculapii religiosissimo fano sustulisti? quod iste, iudices, cum clam fecisset: cum ad suum scelus illud, furtumque nefarios quosdam homines improbos, duces atque adiutores adhibuisset, vehementer commota civitas est. Uno eodem tempore Agrigentini beneficium Africani, religionem domesticam, ornamentum urbis, indicium victoriæ, testimonium societatis, *requirunt*. Itaque ab illis, qui principes in ea civitate erant, præcipitur, & negotium datur quætoribus, & adilibus, ut noctu vigiliam agerent ad adificiæ, etenim iste Agrigenti (credo propter multitudinem illorum hominum, atque virtutem, & quod civis Romani, viri fortes, ac strenui, & honesti permulti in illo oppido, conjunctissimo animo cum istis Agrigentinis vivunt, ac negotiantur) non audebat *palam tollere*, aut possere, quæ placebant. Herculis templum est apud Agrigentinos, non longe à foro, sanè sanctum apud illos, & religiosum, ibi est ex ære simulacrum ipsius Herculis, quo non facile quidquam dixerim me vidisse pulchrius, (tametsi non tam multum in istis rebus intelligo, quàm multa vidi) usque eò, iudices, & iustum ejus, ac mentum paullo sit attutius, quod in precibus, & gratulationibus non solum id venerari, verum etiam *ofulari* solent. Ad hoc templum, cum esset iste Agrigenti, duce Timarchide, repente, nocte interpesta, servorum armatorum sit concursus atque impetus clamor à vigiliis, fanique custodibus tollitur. Qui primò cum obstitere, ac defendere conarentur, malè multati clavis, ac fastibus repelluntur. postea convulsis repagulis, effractisque valvis, demoliri signum, ac vestibus la besa stare conantur. Interea ex clamore fama tota urbe percrebruit, *EXYGNARI DEOS PATRIOS*; non hostium adventu, necopinato, neque repentino prædonum impetu, sed ex domo, atque cohorte prætoris, manum fugitivorum instructam, armatamque venisse. nemo Agrigenti neque atate tam affecta, neque viribus tam infirmis fuit, qui non illa nocte, eo nuntio, excitatus surrexerit, relumque quod cuique *fori offerbat*, arripuerit. Itaque brevi tempore ad sanum ex urbe tota concurrunt. Hora amplius jam in demolendo signo permulti homines moliebantur: illud interea nulla lababat ex parte: cum alii vestibus subjectis conarentur commovere, alii deligatum omnibus membris rapere ad se sunibus. Repente Agrigentini concurrunt: sit magna lapidatio: dant sese in fugam istius præclari imperatoris *nocturni militis*. duo tamen sigilla perparvula tollunt, ne omnino inanes ad istum prædonem religionum reverterentur. Nunquam tam male est Siculis, quin aliquid faceret, & commode dicant, velut in hæc re. aiebant in labores Herculis non minus hunc immanissimum *Verrem*, quàm illum *apud Erymanthum* referri oportere. Hanc virtutem Agrigentinorum imitati sunt Assorini postea, viri fortes, & fideles,

4. *In precibus ac gratulationibus.* Lipsius noster putabat vocem magis convenientem cum de Diis agerent, *ex arariis*, lib. 11. Elect. cap. 6.

5. *Non hostium adventu necopinato.* Illud *necopinato* admittit primitus Lambinus & cod. Cujac. reperitque item in Hitzorp. Gulielmus abest tamen Italici nostri missi.

deles, sed nequaquam ex tam ampla, neque tam ex nobili civitate. Chryſas est *amnis*, qui per Aſſorinorum agros fluit. is a pud illos habetur *deus*, & religione maxima colitur. fanum ejus est in agro propter ipsam viam, qua Aſſoro itur Ennam. In eo Chryſas est simulacrum, præclare factum è marmore. id iste poscere Aſſorinos propter singularem ejus fani religionem non ausus est. Tlepolemo dat, Hieronique negotium. illi noctu, r. facta manu, armatique veniunt: fotes ædis effringunt: aditus, custodesque mature sentiunt: signum, quod erat notum viciniaz, *bucina datur*: homines ex agris concurrunt: ejicitur, fugaturque Tlepolemus: neque quidquam ex fano Chryſa, præter unum perparvulum signum ex ære, desideratum est. Matris magna fanum 2 apud Enguinos est. jam enim mihi non modò breviter de unoquoque dicendum, sed etiam prætereunda videntur esse permulta, ut ad majora istius, & illustriora in hoc genere furta, & scelera veniamus. In hoc fano loricæ, galeæque æneas, calatas opere Corinthio, hydriaeque grandæis, simili in genere, atque eadem arte perfectæ, idem ille P. Scipio, vir omnibus rebus præcellensissimus, posuerat, & *sanum nomen inscripserat*. Quid jam de isto plura dicam, aut querar? omnia illa, judices abtulit: nihil in religiosissimo fano, præter vestigia violatæ religionis, nomenque P. Scipionis, reliquit. hostium spolia, monumenta imperatorum, decora, atque ornamenta fanorum posthac, his præclaris nominibus amissis, in *instrumen-*

98. 20. ac suppellectili C. Verri numerabuntur. Tu videlicet solus vasis Corinthiis delectaris? tu illius æris temperationem, tu operum lineamenta solertissimè perspicis? hæc Scipio ille non intelligebat, homo doctissimus, atque humanissimus? tu sine ulla bona arte, sine humanitate, sine ingenio, *sine litteris*, intelligis, & judicas? vide, ne ille non solum temperantia, fed etiam intelligentia, te, atque istos, qui se *elegantius* dici volunt, vicerit. nam quia, quam pulchra essent, intelligebat, idcirco existimabat, ea, non ad hominum *lucuriam*, sed ad ornatum sanorum, atque oppidorum esse facta, ut posteris nostris monumenta religiosa esse viderentur. Audire etiam singularem ejus, judices, cupiditatem, audaciam, amentiam, in his præsertim sacris poluendis, quæ non modo manibus attingi, sed ne *cogitatione* quidem violari fas fuit. Sacrarium Cereris est apud Catinenſis, eadem religione, qua Romæ, qua in ceteris locis, qua propè in toto orbe terrarum. In eo sacrario intimo fuit 3 signum Cereris perantiquum: quod *virgi*, non modò enjasmodi esset, sed ne esse quidem sciebant. aditus enim in id sacrarium non est *viris*: facta per *mulieres*, ac *virgines* confici solent. hoc signum noctu etiam istius servi ex illo religiosissimo, atque antiquissimo fano sustulerunt: post die sacerdotæ Cereris, atque illius 4 fani antistites, majores natu, probatæ ac nobiles mulieres, rem ad magistratus suos deferunt. omnibus acerbum, indignum, 100. luctuosum denique videbatur. Tum iste permotus illa atrocitate negotii, ut ab se sceleris istius suspicio removeretur, dat hospiti suævidam negotium, ut *aliquem reparet*, quem ea *faciisse insimularet*: dareque operam, ut is eo crimine damnaretur, ne ipse esset in crimine. Res non procrastinatur. nam cum iste Catinam profectus esset: servi cujusdam nomen defertur. is accusatur: ficti testes in eum dantur: rem cunctus senatus Catinenſium legibus judicat. Sacerdotes vocantur: ex his *queritur secretis* in curia, quid esse factum arbitrentur: quemadmodum signum esset ablatum. respondent illæ, Prætoris in eo loco servos esse viſos, tes, quæ esset jam antea non obſcura, sacerdotum testimonio perspicua esse cepit. itur in consilium: servus

ille innocens omnibus sententiis absolvitur, quò facilis vos hunc omnibus sententiis condemnare possitis. quid enim postulas, Verres? quid speras? quid spectas? quem tibi aut deorum, aut hominum auxilio putas futurum? eone tu servos ad spoliandum fanum immittere ausus es, quò liberos adire, ne orandi quidem causa, fas erat? hisne rebus manus afferre non dubitasti, à quibus etiam *oculos colibere* te religionum jura cogebant? tamen ne oculis quidem captus in hanc fraudem tam sceleratam, ac tam nefariam decidisti. nam id concupisti, quod *numquam videras*: id, inquam, adamaſti, quod antea non adspexeras. auribus tu tantam cupiditatem concepisti: ut eam non metus, non religio, non deorum vis, non hominum existimatio contineret. At ex viro bono audieras, credo, & bono 102. auctore. Qui id potest, qui ne ex viro quidem audire poteris? Audisti igitur ex muliere: quoniam id viri neque vidisse, neque nosse poterant. Qualem porrò illam feminam fuisse putatis, judices? quàm *pudicam*, quæ cum Verre loqueretur, quàm religiosam, quæ sacrarii spoliandi ostenderet rationem? At minime mirum, quæ sacra per summam castimoniam virotum, ac mulierum fiant, eadem per istius stuprum, ac flagitium esse violata. Quid ergo? hoc solum auditione expetere cepit, cum id ipse non vidisset? immò verò alia complura: ex quibus eligam spoliationem nobilissimam, atque antiquissimam fani: de qua priore actione testes dicere audistis. nunc eadem illa, quæ so, audite, & diligenter, sicut adhuc fecistis, attendite. In 103. sula est Melita, judices, satis lato ab Sicilia mari, periculosoque disjuncta: in qua est eodem nomine oppidum, quò iste numquam accessit: quod tamen isti *triduum* per triennium ad muliebrem vestem conficiendam fuit. Ab eo oppido non longe, in promontorio fanum est Junonis antiquum; quò tanta religione semper fuit, ut non modò illis Punicis bellis, quæ in his fere locis 5 navali copia gesta, atque versata sunt: sed etiam in hac prædonum multitudine semper *violatum*, sanctumque fuerit. Quin etiam hoc memoria proditum est, classem quondam *Maſinissæ* regis ad eum locum appulsa, præfectum regium denteis eburneos, incredibili magnitudine, è fano sustulisse & eos in Africam portasse, *Maſinissæ*que donasse. Regem quidem primò delectatum esse munere: post, ubi audisset, unde essent, statim certos homines in quinqueremi misisse, qui eos denteis reportarent. itaque in his inscriptum litteris Punicis fuit: REGEM MASINISSAM IMPROBENTEM ACCEPISSE: RE COGNITA REPONDENDOS, RESTITVENDOSQUE CVRASSE. Erat præterea magna vis eboris, multa ornamenta, in quibus eburnæ Victoriz, antiquo opere, ac summa arte perfectæ. Hæc iste omnia, 104. ne multis morer, uno impetu, atque uno nuntio per servos Venetos, quos ejus rei causa miserat, tollenda, atque asportanda curavit. Prò dii immortales, quem ego hominem accuso? quem legibus, ac judiciali jure persequor? de quo vos sententiam per tabellam feretis? dicunt legati Melitenſes publicè, spoliatum templum esse Junonis: nihil istum in religiosissimo fano reliquisse: quem in locum clasſes hostium sæpe accesserint: ubi pirate ferè quotannis hiemare soleant: quod neque prædo violavit antea, neque hostis attingit, id ab uno isto sic spoliatum esse, ut nihil omnino sit relictum. Hic nunc aut iste reus, aut ego accusator, aut hoc judicium appellabitur? criminibus enim coarguitur, aut suspicionibus in judicium vocatur? dii ablati, fana vexata, nudatæ urbes reperiuntur. earum autem rerum nullam sibi iste neque *insidiandi rationem*, neque defendendi *facilitatem* reliquit: omnibus in rebus coarguitur à me, convincitur à

Y 2

testibus.

1. *Falla manu armatiquæ.* Placebat Gulielmo, armatiquæ, quod in Cujac. Hier. Pall. Gruter. & olim eukis.

2. *Apud Enguinos.* Pall. *Inguinos*. Cujac. Hier. Enguinos. Grut. *Innos*. reperitur idem nomen infra lib. VII. cap. 72. ubi Cujac. prætere *Enguinos*, ut etiam ed. vet. pal. prim. *A Enguinos*. sic. *Enguinos*.

3. *Signum Cereris perantiquum.* Hictrorpi vetus, in *manuscriptum*, ita Vit-

gilio, *incam menta*, inquit Gulielmus.

4. *Fani Maſinissæ.* Ita Priscianus, lib. v. Gellius lib. XIII. cap. 19. nam Pall. & Gruter. *Maſinissæ*, ut vulgati.

5. *Navali copia gesta.* Grut. *Navali copia navali*; hoc est apparatus navali sive clasibus.

restibus, urgetur confessione sua, manifestis in maleficiis renetur, & insane etiam, ac tacitus facta mecum sua recognoscit. Nimirum mihi diu videor in uno genere versari criminum. sentio iudices, occurrendum esse *sanctati aurium*, animorumque vestrorum. Quam ob rem multa pratermissam. ad ea autem, quae dicturus sum, reficite vos, quae, iudices, per deos immortalis, per eos ipsos, de quorum religione iamdiu dicimus, dum id ejus facinus commemoro, & profero, quo provincia tota comora est: de quo si paulo altius ordiri, ac repetere memoriam religionis videbor, ignoscite. Rei magnitudo me breviter perstringere atrocitatem criminis non sinit. Vetus est haec opinio, iudices, quae constat ex antiquissimis Graecorum literis, atque monumentis, insulam Siciliam totam, esse *Ceresi & Liberae consecratam*. hoc cum ceterae gentes sic arbitrantur, tum ipsi Siculis tam persuasum est, ut animis eorum insitum, atque innatum esse videatur. nam & natas esse has in his locis deas, & fruges in ea terra primum repertas arbitrantur: & raptam esse Liberam, quam eandem *Proserpinam* vocant, ex Ennensium nemore: qui locus, quod in media est insula situs, *umbilicus Siciliae* nominatur. quam cum investigare, & conquirere Ceres velle, dicitur inflammasse rades iis ignibus, qui ex Aetnae vertice erumpunt: quas sibi cum *Ipsa* praefertet, orbem omnium peragrasse terrarum. Enna autem, ubi ea, quae dico, gesta esse memorantur, est loco praecelso, atque edito: quo in summo est aquata agris planities, & aqua perennes. tota vero ab omni aditu circumcisa, atque direpta est. quam circa lacus, lucique sunt pluvium, & iucissimi flores omni tempore anni: locus ut ipse raptum illum virginis, quem iam a pueris accepimus, declarare videatur. etenim propter est spelunca quaedam, conversa ad Aquilonem, infinita altitudine, qua *Ditem* patrem serunt repente cum curru egressisse, abiecta inque ex eo loco virginem secum asportasse, & subito non longe à Syraculis penetrasse sub terras lacumque in eo loco repente exstitisse: ubi usque ad hoc tempus Syracusani festos dies anniversarios agunt, & celeberrimo virorum, mulierumque conventu. Propter hujus opinionis vetustatem, quod eorum in his locis vestigia, ac prope *innuabula* reperiuntur deorum, mira quaedam tota Sicilia privatim, ac publice religio est Ceresis Ennensis. etenim multa saepe prodigia vim ejus numenque declarant, multis saepe in difficillimis rebus praefens auxilium ejus oblatum est, ut haec insula ab eo non solum diligi, sed etiam *incolis*, custodiri, atque *videatur*. Nec solum Siculi, verum etiam ceterae gentes, nationesque Ennensem Ceterem maxime colunt. etenim, si *Athenensium* sacra, summa cupiditate expetuntur, ad quos Ceres in illo errore venisse dicitur, frugesque attulisse: quamam esse religionem convenit eorum, apud quos eam natam esse, & fruges invenisse constat? Itaque apud patres nostros atroci, ac difficili reip. tempore cum, T. Graccho occiso, magnorum periculorum metus ex ostentis pontederetur, P. Mutio, L. Calpurnio Coss. aditum est ad libros Sibyllinos: in quibus inventum est, *CEREREM ANTIQVISSIMAM FLACARI OPORTERE*. Tum ex amplissimo collegio decemviri facerdes populi Romani, cum esset in urbe nostra Ceresis pulcherrimum, & magnificentissimum templum, tamen usque Ennam profecti sunt. tanta enim erat auctoritas, & vetustas illius religionis, ut, cum illuc irent, non ad aedem Ceresis, sed ad ipsam Ceterem proficisci viderentur. Non obtundam diutius etenim iam dudum vereor, ne oratio mea, aliena ab iudiciorum ratione, & quotidiana dicendi consuetudine esse videatur. hoc dico, hanc ipsam Ceterem, antiquissi-

mam, religiosissimam, *principens omnium sacrorum*, quae apud omnes gentes, nationesque sunt, à C. Verre ex suis templis, ac sedibus esse sublatam. Qui accessit Ennam, vidit simulacrum Ceresis è marmore, & in altero templo Liberæ sunt ea perampla, atque praecelara, sed non ita antiqua. Ex aere fuit quoddam modica amplitudine, ac singulari opere, cum facibus, perantiquum, omnium illorum, quae sunt in eo fano, multo antiquissimum. id sustulit, ac tamen eo contentus non fuit. Ante aedem Ceresis in aperto, ac propulso loco signa duo sunt, Ceresis unum, alterum Triptolemi, & pulcherrima, & perampla. his pulchritudo periculo, amplitudo saluti fuit, quod eorum demolitio, atque asportatio, perdifficilis videbatur. insistebat in manu Ceresis dextra simulacrum pulcherrime factum *Victoriae*. hoc iste de signo Ceresis avellendum, asportandum, curavit. Qui tandem istius animus est nunc in *reconsecratione sacrorum* sacra, cum ego ipse in commemoratione eorum non solum animo commovear, verum etiam corpore perhorrescam? venit enim mihi fani, loci, religionis illius in mentem: versantur ante oculos omnia: dies ille, quo ego Ennam cum venissem, praestitit mihi sacerdotes Ceresis cum insulis, ac verbenis fuerunt: concio, conventusque civium: in quo ego cum loquerer, tanti stertus, gemitusque fiebant, ut acerbissimus tota urbe luctus versari videretur. non illum decumarum imperia, non bonorum direptiones, non iniqua iudicia, non importunissimas istius libidines, non vim, non contumelias, quibus operi, oppressique erant, conquirebantur: Ceresis nomen, sacrorum vetustatem, fani religionem, istius sceleratissimi, atque audacissimi supplicii *expiari* volebant: omnia se cetera pati, ac negligere dicebant. Hic dolor erat tantus, ut Verres, alter Orcus, venisse Ennam, & non Proserpinam asportasse, sed ipsam abripuisse Ceterem videretur. etenim urbs illa non urbs videtur, sed *fani* Ceresis esse habitare apud sese Ceterem Ennenses arbitrantur: ut mihi non civis illius civitatis, sed omnes sacerdotes, omnes aediles, atque antistites Ceresis esse videantur. Enna tu simulacrum Ceresis tollere audebas? Enna *verre* de manu Ceresis Victoriae deripere, & deam dex detrabere conatus es? quorum nihil violare, *mibi* Latiniore *ausum* fuit, in quibus erant omnia, quae sceleri propiora sunt, quam religioni, tenuerunt enim P. Popillio, P. Rupilio, Coss. illum locum servi, fugitivi, barbari, sed neque tam servi illi dominorum, quam tu libidinum: neque tam fugitivi illi à dominis, quam tu à jure, & à legibus: neque tam barbari lingua, & natione illi, quam tu natura & moribus: neque illi tam hostes hominibus, quam tu diis immortalibus. Quae deprecatione igitur ei reliqua, qui indignitate *servus*, temeritate *fugitivus*, scelere *barbarus*, crudelitate *hostis* vicerit? Audistis Theodorum, & Numiniam, & Nicasionem, legatos Ennensis, publice dicere, sese à suis civibus haec habere mandata, ut ad Verrem adirent, & eum simulacrum Ceresis, & Victoriae resposcerent. id si impetrassent, tum ut *morem* veterem Ennensium conservarent, publice in eum, (tametsi vexasset Siciliam) tamen, quoniam haec à majoribus constituta accepissent, testimonium ne quod dicerent. sin autem ea non reddidisset, tum ut iudicio adessent, tum ut de ejus iniuriis iudices docerent, sed multo maxime de religione quaerentur, quas illorum quærimoniae nolite, per deos immortalis, aspernari, nolite contemnere, ac negligere, iudices. Aguntur injuriae sociorum: agitur vis legum: agitur existimatio, veritasque iudiciorum, quae sunt omnia per magna: verum illud maximum: tanta religione obstricta tota provincia est: tanta superstitio ex istius facti menteis omnium Siculorum occupavit, ut, quaecun-

1. Letissimi pueri. Ita m. Turnebi, longe venosius, quam ut bene videretur, letissimi.

2. Nimirum dudum dicitur, etiam jam dudum verres. Ita egregie Constatin-

nos, vulgari eam, valentius avaria vestrum, jam dudum, etc.

3. Omnes aediles aequè antistites. Constatincha Gualterius, emeti sacrorum.

quæcunque accidant, publicæ vel privatim incommoda, i propter eam causam scelere istius evenire videantur. Audistis. Centuripinos, Agyrinenses, Catinenses, Herbitenses, Ennenses, complures alios, publicè dicere, quæ solitudo esset in agris, quæ vastitas, quæ fuga aratorum, quàm deserta, quàm inculta, quàm relicta omnia. Et tamen istius multis; & variis injuriis acciderunt: ramen hæc una causa in opinione Siculorum plurimum valet, quòd, *Ceres violata*, omnis cultus, fructusque Cereis in his locis interisse arbitrantur. Medemini religioni sociorum, iudices: 2. conservate vestram. neque enim hæc externa vobis religio, neque aliena. quod si esset, si suscipere eam nolletis: tamen in eo, qui violasset, facere vos velle oporteret. Nunc verò in communi omnium gentium religione, inque his sacris, quæ majores nostri ab exteris nationibus adscita, atque *arscripta* coluerunt: quæ sacra, ut erant revera, sic appellari *Græca* voluerunt: negligens ac dissoluti si cupimus esse, qui postumus? Unius etiam urbis, omnium pulcherrimæ, atque ornatissimæ, Syracusarum direptionem commemorabo, & in medium proferam, iudices: ut aliquando totam hujus generis orationem 3. concludam, ac desiniam. Nemò fere vestrum est, quin, quemadmodum captus sint à M. Marcello Syracusæ, sæpe audierit, nonnuquam etiam in annalibus legerit. conferte hæc pacem cum illo bello: huius prætoris adventum, cum illius imperatoris victoria: hujus cohortem impuram, cum illius exercitu invictò: hujus libidines, cum illius continentia: ab illo, qui cepit, conditas: ab hoc, qui constitutas accepit, *captus dicitur* Syracusas. Ac jam illa omitto, quæ dispersè à me multis locis dicentur, ac dicta sunt: forum Syracusanorum, quod introitu Marcelli 4. purum à cæde servatum est, id adventu Verri Siculorum innocentium sanguine redundasse: portum Syracusanorum, qui tum & nostris classibus, & Karthaginensium clausus fuisset, eum, isto prætoris, Cilicum myoparioni, prædonibusque paruisse. Mitto adhibitum vim ingenius, matres familias violatas: quæ tum, *urbe capta, omnia non sunt*, neque odio hostili, neque licentia militari, neque more belli, neque jure victoria: mitto, inquam, hæc omnia, quæ ab isto per triennium perfecta sunt. ea, quæ conjuncta cum illis rebus sunt, de quibus antea dixi, cognoscite. 5. Urbem Syracusas maximam esse Græcarum urbium, pulcherrimamque omnium, sæpe audistis. Est, iudices, ira, ut dicitur nam & sui est cum munito, tum ex omni *aditu, vel terra, vel mari*, præclaro ad aspectum: & portus habet propè in ædificatione, ad spectuque urbis inclusos: qui cum diversos inter se aditus habeant, in exitu conjunguntur, & confluunt. Eorum conjunctione pars oppidi, quæ appellatur *Insula*, mari disjuncta angustio, ponte rursum adjungitur, & continetur. Ea tanta est urbs, ut ex quatuor urbibus maximis constare dicatur: quarum una est ea, quam dixi. *Insula*: quæ duobus portibus cincta, in utriusque portus ostium, aditumque projecta est: in qua domus est, 6. quæ regis Hieronis fuit, qua prætores uti solent, in ea sunt ædes sacræ complures: sed duæ, quæ longe cæteris antecellunt: Dianæ una: & altera, quæ fuit ante istius adventum ornatissima, Minervæ. In hac insula extrema est fons aquæ dulcis, cui nomen *Arethusa* est: incredibili magnitudine, plenissimus piscium: qui fluctu totum operiretur, nisi munitione, ac mole lapi-

dum à mari disjunctus esset. Altera autem est urbs Syracusis: cui nomen *Acradina* est: in qua forum maximum, pulcherrimæ porticus, ornatissimum prytaneum, amplissima est curia, templumque egregium Jovis Olympii, ceteraque urbis partes una lata via perpetua; multique transversis diviæ, privatis ad ficiis continentur. Tertia est urbs, quæ, quòd in ea parte Fortuna sanam antiquum fuit, 7. *Tyche* nominata est: in qua & gymnasium amplissimum est; & complures ædes sacræ; coliturque ea pars, & habitatur frequentissime. Quarta autem est urbs, quæ quia postrema ædificata est, *Neapolis* nominatur: quam ad luminam theatrum est maximum: præterea duo templa sunt egregia, Cereis unum, alterum Libera: signumque Apollinis, 8. qui *Temenites* vocatur, pulcherrimum & maximum: quod iste si portare potuisset, non dubitasset auferre. Nunc ad Marcellum revertar, ne hæc à me sine causa commemorata esse videantur: qui cum tam præclaram urbem vi copiosque cepisset, non putavit ad laudem populi Romani hoc pertinere hæc pulchritudinem, ex qua præsertim nihil periculi ostenderetur, delere & extinguere. itaque ad fideis omnibus, publicis, & privatis, sacris & profanis sic pepercit, quasi ad ea defendenda cum exercitu, non expugnanda venisset: in ornatu urbis habuit victoria rationem, habuit humanitatis, *victoria* putabat esse multa Romam deportare, quæ ornamento urbi esse possent: *humanitati*, non planè spoliare urbem, præsertim quam conservare voluisset. In hac partitione ornatus, non plus victoria Marcelli populo R. appetit, quàm humanitas Syracusanis reservavit. Romam quæ asportata sunt, ad ædem Honoris, atque Virtutis, itemque aliis in locis videmus, nihil in ædibus, nihil in hortis posuit, nihil in suburbano: putavit, si urbis ornamenta domum suam non contulisset, 9. domum suam ornamento urbi futuram. Syracusis autem permulta, atque egregia reliquit: deum verò nullum violavit, nullum attingit. Conferte Verrem: non ut hominem cum homine comparetis, nequa tali viro mortuo fiat injuria: sed ut pacem cum bello leges cum vi, forum & jurisdictionem cum ferro, & armis aditum & comitatum cum exercitu & victoria conferatis. *Ædes Minervæ* est in insula, de qua antè dixi: quam Marcellus non attingit: quam plenam, atque ornata reliquit: quæ ab isto sic spoliata, atque direpta est, non ut ab hoste aliquo, qui tamen in bello, religionem, & consuetudinis jura retinet, sed ut à barbaris prædonibus vexata esse videatur. Pugna erat equestris Agathoclis regis in tabulis picta præclare: his autem tabulis interiores templi parietes vestiebantur. nihil erat ea pictura nobilior: nihil Syracusis, quod magis visendum putaretur, has tabulas M. Marcellus, cum omnia illa *victoria sua profana fecisset*, tamen religione impeditus non attingit. iste, cum illa jam, propter diurnam pacem, fidelitatemque populi Syracusani, sacra, religiosaque accepisset, omnes eas tabulas abstulit: parietes, quorum ornatus tot sæcula manserat, tot bella effugerat, nudos ac deformatos reliquit. Et Marcellus, qui, si Syracusas cepisset, duo templa se Romæ dedicaturum voverat, id, quod erat ædificaturus, his rebus ornare, quas ceperat, noluit: Verres, qui non *Honori*, neque *Virtuti*, ut ille, sed *Veneri*, & *Cupidini* vota deberet, is Minervæ templum spoliare conatus est. ille deos deorum spoliis ornare noluit: hæc ornamenta Minervæ virginis in meretriciam domum trans-

Y 3

lit.

1. Propter eam causam scelere istius evenire videantur. Habuerim illa propter eam causam pro spuris.
2. Conservate vestram. Sobintellige religionem. vulgo additur vestram auctoritatem, sed nulla ejus vocis littera in Cujaciano.
3. Concludam & desiniam. Verius videtur Gulielmo, atque fructu. ego diviniabam & desiniam.
4. Portum à cæde servatum est. Ita Lambin. alique è Cujac, cod. in quo cæde fr. antea cæsa & plurima cæde.
5. Urbem Syracusas maximam esse Græcarum urbium, etc. Quanto, inquit Gulielmus, Hittorp antè schedæ veniuit: Urbem Syracusanam, maximam esse Græcarum, pulcherrimam, etc. & vero illud m. h. ab-

est etiam Cujaciano.

6. Quæ regis Hieronis fuit. Hittorp. Geloni, neque temeraria ea est scriptura. in. utendum.

7. Tyche nominata. Est à Cujaciano & Hittorp. nam vulgata Tyche.
8. Qui Temenites vocatur. Sic omnibus hæc Pall. sec. nam pr. Temenites. Gruter. Cujac. Hittorp. Temenites. prima editio. Temenites. Victoria Thesaurus. vide Sueton. cap. 74. Tiberii. ade. tur Turneb. lic. viii. cap. 12.

9. Domum suam ornamento urbi futuram. Et sanè singulorum abstinentia domestica, publicum civitatis decus est. Gulielmus.

L. T. M.

lit. Viginti, & septem praterea tabulas pulcherrimè pictas ex eadem æde sustulit: in quibus erant imagines Sicilia regum, ac tyrannorum, quæ non solum pictorum artificio delectabant, sed etiam commemoratione hominum, & cognitione formarum. Ac videte, quanto tærior hic tyrannus Syracusanus fuerit, quàm quilibet superiorum: cum illi tamen ornarent templa deorum immortalium: hic etiam deorum monumenta, atque ornamenta sustulerit.

124 Jam verò quid ego de valvis illius templi commemorem? vereor, ne hæc qui non viderunt, omnia me nimis augere, atque ornare arbitrentur: quod tamen nemo suspicari debet, et tam esse me cupidum, ut tot viros primarios velim, præsertim ex iudicum numero, qui Syracusis fuerint, qui hæc viderint, esse temeritati, & mendacio meo confisos. Confirmare hoc liquidò, iudices, possum, valvas magnificentiores, ex auro, atque ebore perfectiores nullas unquam 2 ullo tempore fuisse. incredibile dictu est, quàm multi Græci de valvarum harum pulchritudine scriptum reliquerint. nimium forsitan hæc illi mirentur, atque efferant. esto: verumtamen honestius est reip. nostræ, iudices, ea, quæ illis pulchra esse videantur, imperatorem nostrum in bello reliquisse, quam prætozem in pace abstulisse. Ex ebore diligentissimè perfecta argumenta erant in valvis. ea detrahenda curavit omnia. Gorgonis 3 et pulcherrimum, crinitum anguibus, revellit, atque abstulit: & tamen indicavit, se non solum artificio, sed etiam precio, quæstique duci. nam bullas aureas omnes ex his valvis, quæ erant & multæ, & graves, non dubitavit auferre: quarum iste non opere delectabatur, sed pondere. Itaque ejusmodi valvas reliquit, ut, quæ olim ad ornandum templum erant maximè, nunc tantum ad claudendum factæ esse 125 videantur. Etiamne gramineas hastas? vidi enim vos in hoc non minimè, cum testes dicerent, commoveri, quòd erant hujusmodi, ut semel vidisse satis esset: in quibus neque manu factum quidquam, neque pulchritudo erat ulla, sed tantum magnitudo incredibilis, de qua vel audire satis esset: nimium, videre plus, quàm semel. etiamne id concupitii? Nam Sappho, quæ sublata de prytaneo est, dat tibi justam exultationem, propè ut concedendum, atque ignoscendum esse videatur. Silanionis opus tam perfectum, tam elegans, tam elaboratum, quisquam non modo privatus, sed populus potius haberet, quàm homo elegantissimus, atque eruditissimus Verres? nimirum contra dici nihil potest, nostrum enim unusquisque, qui tam beati, quam iste est, non sumus, tam delicati esse non possumus: si quando aliquid istiusmodi videre volet, eat ad ædem Felicitatis, ad Monumentum Catuli, in porticum Metelli: det operam, ut admittatur in alicujus istorum Tusculanum: 4 spectet forum ornatum, si quid iste suorum adhibuit accommodavit: Verres hæc habeat domi? Veres ornamentis sanctorum, atque oppidorum habeat plenam domum, villas refertas? Etiamne hujus operarii studia, ac delicias, iudices, perferetis? qui ita natus est, ita educatus, ita factus & animo, & corpore, ut multo appositior ad deferenda, quam 127 ad auferenda signa esse videatur. Atque hæc Sappho sublata quantum desiderium sui reliquerit, dici vix potest: nam cum ipsa fuit egregiè facta, tum epigramma Græcum pernobile incisum habuit in basi, quod iste eruditus homo, & Græculus, qui hæc subtiliter judicat, qui solus in-

telligit, suam litteram Græcam scissis, certe non sustulisset. nunc enim quod inscriptum est mani in basi, declarat, quid fuerit, & id ablatum indicat. Quid? signum Pæanii ex æde Æsculapii præclare factum, sacrum, & religiosum, non sustulisti? quòd omnes propter pulchritudinem vitæ, propter religionem colere solebant. Quid? ex æde Liberti simulacrum. An isti non tuo imperio pænam ablatum est? Quid? ex æde Jovis religiosissimum simulacrum 5 Jovis imperatoris, quem Græci Iovion nominant, pulcherrime factum, nonne abstulisti? Quid? 6 ex æde Liberti parvum illud caput pulcherrimum, quod visere solebamus, num dubitasti tollere? Atque ille Pæan sacrificii anniversariis simul cum Æsculapio apud illos colebatur. Aristeus, qui, ut Græci ferunt, Liberti filius, inventor olei esse dicitur, unâ cum Libero patre apud illos eodem erit in templo consecratus. Jovem autem imperatorem quanto honore in suo templo fuisse arbitramini? hinc colligere potestis, si recordari volueritis, quanta religio fuerit eadem specie, atque forma signum illud, quod ex Macedonia captum in Capitolio posuerat Flamininus. Etenim tria ferebantur in orbe terrarum signa Jovis imperatoris uno in genere pulcherrimè facta: unum illud Macedonicum, quod in Capitolio videmus: alterum in Ponti ore, & angustius: tertium, quod Syracusis ante Verrem prætozem fuit. illud Flamininus ita ex æde sua sustulit, ut in Capitolio, hoc est, in terrestri domicilio Jovis poneret. Quod autem est ad introitum Ponti? id, cum tam multa ex illo mari bella emerferint, tam multa porò in Pontum invecita sunt, usque ad hanc diem integrum inviolatumque servatum est. Hoc tertium, quod erat Syracusis, quod M. Marcellus, armatus & victor, viderat: quod religioni concesserat: quod civis, atque incolæ Syracusani colere, advenæ non solum visere, verumetiam venerari solebant: id Verres ex templo Jovis sustulit. Ut sæpius ad M. Marcellum revertar, iudices, sic habetote: pluris esse à Syracusanis istius adventu deos, quàm victoria Marcelli homines desideratos. Etenim ille requisisse dicitur etiam Archimedem illum, summo ingenio hominem, ac disciplina, eumque cum audisset interceptum, permolestè tulisse. Iste omnia, quæ requisivit, non ut servaret, verum ut asportaret, requisivit. Jam illa quæ leviora videbuntur, si hoc loco dicerentur, ideo præteribo: quod iste 7 mensas Delphicas de marmore, 8 cæteras ex ære pulcherrimas, vim maximam vasorum Conithiorum, ex omnibus ædibus sacris Syracusis abstulit. Itaque, iudices, hi, qui hospites ad ea, quæ visenda sunt, ducere solent, & unumquidque ostendere, quos illi mystagogæ vocant, converiam jam habent demonstrationem suam, nam, ut ante demonstrabant, quid ubique esset: ita nunc, quid undique ablatum sit, ostendunt. Quid tum? medicrine tandem dolore eos affectos esse arbitramini? non ita est, iudices: primum, quòd omnes religione moventur: & deos patrios, quos à majoribus acceperunt, colendos sibi diligenter, & retinendos esse arbitrantur: deinde hic ornatus, hæc opera, atque artificia, signa, tabulæ pictæ, Græcos homines nimio opere delectant. Itaque ex illorum querimoniis intelligere possumus, hæc illis arcebitissima videri, quæ forsitan nobis levia, & contemnenda esse videantur. mihi credite, iudices, (tametsi vosmetipsos hæc eadem audire certò scio) cum multas acceperint per-

1. Tam esse me cupidum, &c.) Lambinus putat aliquid deesse; sed frustra.
 2. Vlla templa fuisse.) Sic Hitt. sic Cujac. prodiditque Turnebus, lib. viii. Adversariorum. prius vulgati, vlla tempora.
 3. De pulcherrima crinitum anguibus.) Non audio libros qui habent crinitum. nostrum est à crinitis, verbo eleganti, & quod haud dubie ab antiquis motuatus est Suetius lib. iiii. Silvar. Nonnulla veris frondibus annis crinitur arbor.
 4. Spectet forum ornatum, si quid iste suorum adhibuit accommodavit.) Hoc omnia capiebatur legero adhibuit: sed tunc cum adhuc legebatur verum, pro forum, quæ vox potrema, conjecturam talem omnino spernit.

5. Jovis Imperatoris.) Melior Lambinus, non inheerè conjeturabat, Imbricioris. de eodem videndus item Brodæus Miscellan. vi. cap. 9.
 6. Ex æde Liberti parvum illud caput.) Pal. pr. Parvum, quod & in Cujac. qui præterea Libera. sec. Parvum. Conjectabam aliquando, ex æde Liberti. Liberti parvum illud caput. nunc scio, quid si tamen fuerit? ex æde Liberti, Liberti parvum, &c.
 7. Mensas Delphicas de marmore.) Consulatur Cujacius lib. xi. Observat. cap. 13.
 8. Cæteras ex ære pulcherrimas.) Haud aliter quoque Pall. Genr. Cujac. non ut edidit Lambinus pulcherrimas.
 I. 59. 100

Trosee annos socii, atque exteræ nationes calamitates, & injurias, nullas Græci homines gravius tulerunt, nec ferunt, quàm hujuscemodi *spoliationis famorem*, atque oppidorum. Licet iste dicat emisse se, sicuti solet dicere: credite hoc mihi, judices: nulla umquam civitas tota Asia, & Græcia, i signum ullum, tabulam pictam, ullum denique ornamentum urbis, sua voluntate cuiquam vendidit, nisi forte existimatis, posteaquam *judicia severa* Romæ fieri desierint, Græcos homines hæc venditare coepisse, quæ tum non modò non venditabant, cum judicia fiebant, verum etiam coemebant: nisi arbitramini, L. Crasso, Q. Scævola, C. Claudio, potentissimis hominibus, quorum adilitates ornatisimas vidimus, commercium istarum rerum cum Græcis hominibus non fuisse: iis, qui post judiciorum dissolutiones, adiles facti sunt, fuisse. Acerbiorum etiam scitote esse civitatibus *fasces istam, & simulacrum amissionem*, quàm si quis clam surripiat, aut eripiat palam, atque auferat: nam turpitudinem summam esse arbitrantur, referri in litteras publicas, pretio adductam civitatem, & pretio parvo, ea, quæ accepisset a *majoribus* vendidisse, atque alienasse. etenim mirandum in modum Græci rebus istis, quas nos contemnimus, *dalcantur*. Itaque majores nostri facile patiebantur, hæc esse quàm plurima apud socios, ut imperio nostro quàm ornatisimi, florentissimique essent. apud eos autem, quos vectigaleis, aut stipendiarios fecerant, tamen hæc relinquunt, ut illi, quibus ea jura danda sunt, quæ nobis levia videbantur, haberent hæc oblectamenta, & *solatia servitutis*. Quid arbitramini Rheginos, qui jam cives Romani sunt, merere velle 2 ut ab eis narmorea Venus illa auferatur? quid Tarentinos, ut Europam in tauro sedentem amittant? ut Satyrum, qui apud illos in ade Vestæ est? ut cetera? quid Thespenses, ut Cupidinis signum, 3 propter quod unum visuntur Thespia? quid Cnidios, ut Venetrem marmoream? quid ut pictam, Coos? quid Ephesos, ut Alexandrum? quid Cyzicenos, ut Ajacem, aut Medeam? quid Rhodios, ut Jalyum? quid Athenienses, ut ex marmore Isachum, aut Paralum pictum, aut ex ære, Myronis buculam? Longum est, & non necessarium, commemorare, quæ apud quosque visenda sunt tota Asia & Græcia: verum illud est, quamobrem hæc commemorarim; quòd existimare vos hoc volo, 4 mirum quendam dolorem accidere iis, ex quorum uribus hæc auferantur. Atque, ut ceteros omittamus, de *ipsis Syracusanis* cognoscite: ad quos ego cum venissem, sic primò existimabam, ut Romæ ex istius amicis acceperam, civitatem Syracusanam propter Heraclii hereditatem, non minus esse isti amicam, quàm Mamertinam propter prædaram, ac futurorum omnium societatem: simul & veritas, ne mulierum nobilium, & formosarum gratia, quarum iste *arbitrio prædaram per triennium gesserat*, virorumque, quibuscum illæ nuptæ erant, nimia in istum 5 non lenitudine, sed etiam liberalitate oppugnaret, siquid ex litteris

137 Syracusanorum conquirerem. Itaque Syracusis cum civibus Romanis eram: eorum tabulas exquirebam: injurias cognoscebam. cum diutius in negotio, curaque fueram: ut requiescerem, curamque animi remitterem, ad Carpinati præclaras tabulas revertar: ubi cum equitibus R. ex illo conventu honestissimis, illos Verrutios, de quibus antè dixi, explicabam; à Syracusanis prorsus nihil adjumentum neque publicè, neque privatim expectabam: neque erant in animo postulare. Cum hæc agerem, repente ad me venit Heraclius is, qui tum magistratum Syracusis

habebat, homo nobilis, qui sacerdos Jovis fuisset, qui honos apud Syracusanos est amplissimus, agit mecum, & cum Q. fratre meo, ut, si nobis videretur, adiremus ad eorum senatum: frequentes esse in curia: se jussu senatus à nobis petere, ut veniremus. Primò nobis fuit dubium, quid ageremus: deinde citò venit in mentem, non esse vitandum nobis illum conventum, & locum. Itaque in curiam venimus. Honorificè sanè confurgitur, nos rogatu magistratus a se sumus. Incipit is loqui, qui & auctoritate, & aitate, & ut mihi visum est, usu rerum antecedebat, 6 Diodorus Timarchides: cujus omnis oratio hanc habuit primò sententiam: SENATVM, populumque Syracusanum moleste, graviterque ferre, quòd ego, cum in cæteris Siciliæ civitatibus, senatum, populumque doctissem, quid eis utilitatis, quid salutis afferrem, & cum ab omnibus mandata, legatos, litteras, testimoniaque sumissem, in illa civitate nihil ejusmodi facerem. Respondi, neque Romæ in conventu Siculorum, cum à me auxilium communi omnium legationum consilio petebatur, causaque totius ad me Siciliæ deferebatur, legatos Syracusanorum misissem: neque me postulare, ut quidquam contra C. Verrem decerneretur in ea curia, in qua inauratam C. Verri statuam viderem. Quod posteaquam dixi, tantus est gemitus factus adpectu statuæ, & commemoratione, ut illud in curia positum monumentum sceleris, non beneficiorum videretur. Tum pro se quisque, quantum dicendo assequi poterat, docere me coepit, ea, quæ paullo antè commemoravi: spoliata urbem, sana direpta: ex Heraclii hereditate, quàm palæstritis concessisset, multo maximam partem ipsum abstulisse: neque postulandum fuisse, ut illæ palæstritas diligeret, qui etiam inventorem olei deum sustulisset: neque illam statuam esse ex pecunia publica, neque publicè datam: sed eos, qui hereditatis diripiendæ participes fuissent, faciendam, statuendamque curasse: eosdem Romæ fuisse legatos, illius adjuutores improbitatis, socios futurorum, concisos flagitiorum: eo minus mirari me oportere, si illi communi legatorum voluntati, & saluti Siciliæ defuissent. Ubi eorum dolorem ex illius iniquis, non modò non minorem, sed propè majorem, quàm ceterorum Siculorum esse cognovi: rum meum animum in illos, rum mei consilii negotiique totius suscepti causam, rationemque proposui: tum eos hortatus sum, ut causa communi, salutique ne deessent: ut ei illam laudationem, quam se vi, ac metu castos, paucis illis diebus, deesse dicebant, tollerent. Itaque, judices, Syracusani hæc faciunt, istius clientem, atque amicum: primum mihi litteras publicas, quas in ærario sanctiore conditas habebant, profertur, in quibus ostendunt omnia, quæ dixi ablata esse, perscripta, & plura etiam, quàm ego potui dicere: perscripta autem hoc modo, QVOD EX AEDÆ MINERVÆ hoc & illud abesset: quòd ex aede Jovis, quòd ex aede Liberi, ut quisque ei rebus tuendis, conservandisque præfuerat, ita perscriptum erat, cum rationem ex lege redderet, & quæ acceperat, deberet tradere: petisse, ut sibi, quòd hæc res abessent, ignosceret: itaque omnes liberatos discessisse, & esse ignotum omnibus: quas ego litteras obsignandas publico signo, deportandasque curavi. De laudatione autem ratio sic reddita est, primum cum à Verre litteræ aliquanto ante adventum meum de laudatione venissent, mihi esse decretum: deinde, cum quidam ex illius amicis commoverent, oportere decerni, maximo adfente clamore, & convicio repudiatos: posteaquam meus adventus appropinquaret, impetrasse

1. Signum istum, tabulam pictam. Arbitratur Gulielmus fortæan verbo repetito scribendum, signum istum, istam tabulam pictam.
 2. Ut alii interpretantur. Venit illa auferatur. Ita è m. Turnebus lib. viii. cap. 12. neque aliter Cujacii codex, vulgata, illa ne auferatur, si dem libri auctores fuerit, cur etiam mox scriberemus; ut Europam, etc. pro quo prius edidit, ut ne Europam.
 3. Propter quod unus visuntur. Vix est ut non sit adnotamentum scribat.

4. Mirum quendam dolorem accidere iis. Turnebus ait fuisse in antiquo suo: mir. q. del. accipere etc.
 5. Non lenitior ut. Lambinus invenerat, non modò lenitior: quod & in m. Turnebi gratiosius tamen subaudiatur.
 6. Diodorus Timarchides. Membranæ Cujacii, Timarchid. tanquam sit genitivus antiquus, subaudiaturque filius.

zasse eum, qui summam potestatem haberet, ut decernerent: decretum ita esse, ut multo plus illa *laudatio* mali, quam boni possit asserre. Id idem, iudices, ut mihi ab illis demonstratum est, sic vos ex me cognoscite. Mos est Syracusis, ut, si qua de re ad senatum referatur, dicat sententiam, qui velit nominatim nemo rogatur. & tamen, ut quisque honore, & ante antecedat, ita primus solet sua sponte dicere: idque à ceteris ei conceditur. si quando taceant omnes, tunc *fortitudo* coguntur dicere. Cum hic mos esset, refertur ad senatum de laudatione Verri, in quo primum, ut aliquid esset moræ, multi interpellant: de Sex. Peducaeo, qui de illa civitate, totaque provincia optime meritis esset, sese antea, cum audissent ei negotium factisum, cumque eum publice pro plurimis ejus, & maximis meritis laudare cuperent, à C. Verre prohibito esse: iniquum esse, tamen non id prius decernere, quod aliquando voluissent.

143) quàm quod tum cogerebantur. Conclamant omnes, & approbant ita fieri oportere. Refertur de Peducaeo. ut quisque, atque, & honore antecederet, ita sententiam dixit ex ordine. Id adeo ex ipso S. C. cognoscite: 1) nam principium sententiae prescribi solet. Recita. QVOD VERBA FACTA SVNT DE SEX. PEDUCAEO. Dicit, qui primi suaferint, decernitur, refertur deinde de Verre. dic, quæ lo, quomodo? QVOD VERBA FACTA SVNT DE C. VERRE. Quid postea scriptum est? CVM SVRGERET NEMO, NEQVE SENTENTIAM DICERET. Quid hoc est? SORS DVCITVR. Quamobrem? nemo erat voluntarius laudator prætoris tui, defensor periculorum tuorum, præsertim cum inire à prætore gratiam posset? nemo, ipsi illi tui *convivio, consiliarii, consilii, socii*, verbum facere non audebant. in qua curia statua tua stabat, & nuda in ea filii, nemo fuit, quem ne nudus quidem

144) filius in nuda provincia commoveret. Atque etiam hoc me docent, ejusmodi senatusconsulto sese fecisse *laudationem*, ut omnes intelligere possent, non laudationem, sed potius *IRRISIONEM* esse illam, quæ commone faceret istius turpem, calamitosamque præturam. Etenim scriptum esse ita, QVOD iste VIRGIS neminem cecidisset: à quo cognoscitis, nobilissimos homines, atque innocentissimos securi esse percussos: QVOD VIGILANTER provinciam administrasset: cujus omnes vigilas in stupris constat, adulterisque esse consumtas. hoc autem scriptum etiam, quod proferre non auderet reus, accusator recitare non desineret. QVOD PRAEDONES procul ab insula Sicilia prohibuisset Verres: quos etiam intra Syracusanam insulam receperat.

145) Quæ posteaquam ex illis cognovi, discessi cum fraude curia, ut nobis absentibus si quid vellent, decernerent. 2) Decernunt statim: primum, UT L. FRATRI HOSPITIUM PVBLCIE FERRE, quod is eandem voluntatem erga Syracusanos suscepisset, quam ego semper habuissim. id non modo tum scripserunt, verum etiam in *ora incisum* nobis tradiderunt. Valde hercle te Syracusani tui, quos crebro commemorare soles diligunt: qui cum accusatore tuo satis iustam causam conjungendæ necessitudinis putant, quod te accusaturus sit, & quod ad inquirendum in te venerit postea decernitur, ac non variè, sed prope conjunctis sententiis, UT

146) AVDATIO, quæ C. Verri decreta esset, tolleretur. At verò cum jam non solum discessio facta esset, sed etiam prescriptum, atque in tabulas relatum, prætor appellatur. At quis appellat? magistratus aliquis? nemo. senator? ne id quidem Syracusanorum aliquis? minimè. quis igitur prætorem ap-

pellat? qui 3) quæstor istius fuerat, Cæcilius. O rem ridiculam! o desertum hominem! o desperatum, ac relictum à magistratu Siculo! ne S. C. Siculi homines facere possent, ne suum jus suis moribus, suis legibus obtinere possent, non amicus istius, non hospes, non denique aliquis Siculus, sed quæstor prætorem appellat. Quis hoc vidit? aut quis audivit? Prætor æquus, & sapiens dimitti jubet senatum. concurrunt ad me maxima multitudo. primum senatores clamare, *eripi sibi jus, eripi libertatem*: populus à senatum laudare, gratias agere, cives Romani à me nulquam discedere. quo quidem die, nihil ægrius factum est, multo labore meo, quam ut manus ab illo appellatore abstinerentur. Cum ad prætorem in jus adissemus, excogitavit sanè diligenter, & cautè, quid decerneret. nam antè quàm verbum facerem, de sella surrexit, atque abiit. Itaque tum de foro, cum jam ad desperasset, discessimus. Postridie manè ab eo postulo, ut Syracusanis liceret S. C. quod pridie fecissent, mihi reddere. Ille enim verò negat: & ait, INDIGNVM FACINVS esse, quod ego in senatu Græco verba fecissem: quod quidem apud Græcos Græcè locutus essem, id ferri nullo modo posse. Respondi homini, ut potui, ut volui, ut debui. tum multa, tum etiam hoc me meminisse dicere, facile esse perspicuum, quantum inter hunc, & illum Numidicum, verum, & germanum Metellum interesset, illum noluisse sua *laudatione jurare* L. Lucillum, sororis virum, quicum optime convenisset: hunc homini alienissimo, à civitatibus laudationes per vim, & merum comparare. Quod ubi intellexi, multum apud illum recentis nuntios, multum tabulas nunc commendatitias, sed tributarias valuisse: admoniti ipsorum Syracusanorum impetum in eas tabulas facio, in quibus singula prescripta erant. Ecce autem nova turba, atque rixa. ne tamen istum omnino Syracusis sine amicis, sine hospitibus, planè nudum esse, ac desertum putetis: retinere conspuitabula: Theonastus quidam, homo ridicule insanus, quem Syracusani *Theonastum* vocant: qui illic ejusmodi est, ut eum *pari* sistentur: ut omnes, cum loqui cœperit, irrideant. Hujus tamen insania, quæ ridicula est aliis, mihi tum molestissima fuit. nam cum spumas ageret in ore, arderent oculi, voce maxima vim me sibi asserere clamaret: copulati in jus pervenimus. Hic ego postulare cœpi, ut 149) mihi tabulas obsignare, ac deportare liceret. 5) Ille contra, instare ego, omnium mihi tabularum, & litterarum fieri potestatem oportere. Contra, ille furiosus argere, mihi ad se nostras leges pertinere. Prætor intelligens, NEGARE SIBI PLACERE, quod S. C. ratum esse non deberet, id me Romam deportare. Quid multa? mihi vehementius homini minatus essem: nisi legum sanctionem, penamque recitarem: tabularum mihi potestas facta non esset. Ille autem insanus: qui pro isto contra me vehementissimè declamasset, postquam non impetravit: credo, ut in gratiam mecum rediret, libellum mihi daret, in quo istius iusta Syracusanis prescripta erant: quæ ego antea jam ab illis cognoram, & acceperam. Lau-150) dent te sanè jam Mameritium, qui 6) ex tanta provincia soli sunt, qui te salvum velint: ita tamen laudent, ut Hejus, qui ejus princeps legationis est, dicit: ita laudent, ut ad ea, quæ rogati erant, mihi patati sunt respondere. Ac ne subito à me opprimantur, hæc sum rogatus: NAVEM POPVLO ROMANO DEBEANTNE? fatebuntur. præbuerintne, prætor

1. Nam principium sententiae prescribi solet. Turnebo istud debemus ante legebatur, principium item solet. Pal. tamen sec. principium sententiae prescribi solet.

2. Decernunt statim primum ut L. fratri hospitium publicè &c. Ita omnes cull ante Lambinum, qui ex Cujaciano protulit: Dec. statim, ut cum fratre L. hospitium publ. aliud quid laet.

3. Quæstor istius fuerat Cæcilius. Non fit verisimile factum à Cæcilio, aliòque clarè hoc ei objecit Cicero supra. itaque cum reser in Pal. for. Cæcilius, in Grætor. Cæcilius, inclino legere cum Cujac. Cæcilio, qui clausi Verrius præfuit, & videtur fuisse item quæstor.

4. Senatus laudare, gratias agere. Suspicio est Goltelmu deoio verbulum necessarium, scilicet laudare, mihi gratias agere, &c.

5. Ille contra, instare, &c. Lambinus heic aliquam vitâ interseruit ex mss. suis, sunt autem istæ: Ille contra, dicere: argere esset illud S. C. in quo prætor appellatus esset, argere id mihi videri oportere. Ego legem citare oportum mihi tabularum & litterarum fieri potestatem. Ille furiosus argere, nihil ita Cujacii liber, nisi quod pro voce prætor servaret pop. Rom.

6. Ex tanta provincia. Turnebus & Lambinus ex eodem mss. præposuerunt ex tota, mihi alteram lapidius videtur solentemque se scriptura omni Pall. Grætor. editionumque retro calorum. 151